

ENTRE PREXUÍZOS E ESTEREOTIPOS: AS VOCES *MONOGAMIA*, *BIGAMIA*, *POLIGAMIA*, *POLIANDRIA* E *POLIXINIA* NOS DICIONARIOS

Inés Veiga Mateos

Instituto da Lingua Galega. Universidade de Santiago de Compostela
TERMIGAL. Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en
Humanidades
ines.veiga@usc.gal

Yolanda Iglesias Cancela¹

Universidade de Santiago de Compostela
TERMIGAL. Centro Ramón Piñeiro para a Investigación
en Humanidades
yolanda.iglesias@usc.gal

Resumo: Neste artigo afóndase no estudo, desde o punto de vista lexicográfico, dos modelos de relación afectivo-sexual máis tradicionais. As relacións monógamas son maioritarias nos nosos días, mais cómpre ter en conta que isto non sempre foi así nin ocorre en todas as culturas. Por medio da análise dos artigos lexicográficos que se recollen para as voces *monogamia*, *bigamia*, *poligamia*, *poliandria* e *polixinia* nalgúns dos principais dicionarios de carácter xeral do galego e doutras linguas da nosa contorna, reflexionaremos sobre a orixe e evolución semántica destes termos e dedicáremos-lles especial atención aos enunciados definitorios e aos exemplos consignados. O noso principal obxectivo é identificar as principais incorreccións e nesgos cognitivos presentes nestes textos, coa intención de evidenciar a persistencia de determinados prexuizos, estereotipos ou concepcións caducas no discurso lexicográfico. O traballo finaliza cunha proposta de modificación das definicións lexicográficas para os termos estudados. O interese desta proposta

---

1 Co apoio do Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades da Secretaría Xeral de Política Lingüística da Consellería de Cultura, Educación, Formación Profesional e Universidades da Xunta de Galicia.

radica, por unha banda, en que desprovemos os novos enunciados de xuízos inexactos e, pola outra, en que incorporamos os significados derivados que estas voces posúen hoxe en día.

Palabras chave: monogamia, bigamia, poligamia, poliandria, polixinia, lexicografía, dicionarios.

Title: Between prejudices and stereotypes: the words *monogamy*, *bigamy*, *polygamy*, *polyandry* and *polygyny* in dictionaries

Abstract: In this paper, the more traditional sex-affective relationship models are examined from a lexicographic point of view. Although monogamous relationships are predominant in our present-day society, we must remember that this has not always been the case, nor are they the norm in all cultures today. Entries for *monogamy*, *bigamy*, *polygamy*, *polyandry* and *polygyny* will be explored in Galician and other language dictionaries. After presenting the origin and semantic evolution of these terms, definitions and examples will be analysed. This work will focus especially on identifying inaccuracies and cognitive biases existing in those texts, with the objective of determining whether prejudices, stereotypes and preconceptions are still present in lexicographic discourse. Finally, a new definition for the former terms is also proposed, in which new meanings are adopted and unbiased language is used.

Key words: monogamy, bigamy, polygamy, polyandry, polygyny, lexicography, dictionaries.

1. Presentación

No presente artigo analizaremos o tratamento lexicográfico que reciben nas distintas linguas os termos asociados aos principais modelos de relación afectivo-sexual tradicionais, concretamente, a monogamia, a bigamia e a poligamia e, relacionados con esta última, a poliandria e a polixinia. A información consignada nas entradas correspondentes a estas voces permitirános coñecer a súa orixe, evolución semántica, os significados máis habituais nos nosos días, así como outras cuestións relativas, por exemplo, á súa frecuencia de uso ou á súa adscrición a unha determinada área de coñecemento. A través do estudo dos enunciados definatorios destas formas

intentaremos identificar os trazos característicos das nocións aludidas, xa que poden existir diversas discrepancias. En primeiro lugar, observamos diferenzas na súa delimitación conceptual, en especial no relativo ao grao de formalidade requirido na relación —por exemplo, se é preciso que os seus integrantes formalicen legalmente a súa unión ou se se admite outro tipo de vinculación entre eles—, á especificación do sexo dos participantes ou ao status legal do tipo de unión. En segundo lugar, tamén se advirten certas diverxencias na descrición do seu uso, en particular no tocante á adscrición da voz á lingua xeral ou á linguaxe especializada ou á súa restrición a determinados territorios. Así mesmo, reflexionaremos sobre a posible presenza na redacción deses textos lexicográficos de condicionantes culturais, sociais, relixiosos, morais ou doutra índole que puidesen influír na descrición deses conceptos e na súa presentación aos usuarios dos dicionarios. Neste sentido, cómpre ter en conta que os dicionarios, dada a súa dobre función codificadora e descodificadora, poden reproducir certos prexuízos existentes na sociedade e, ao mesmo tempo, contribuír a perpetualos.

As voces que examinamos neste traballo son *monogamia*, *bigamia*, *poligamia*, *poliandria* e *polixinia*, cada unha delas trata da nunha sección específica. Nun principio, esta análise formaba parte dunha investigación máis ampla, na que se estudaban, desde a perspectiva terminolóxica, os modelos relacionais máis tradicionais, correspondentes ás formas xa citadas no comezo deste parágrafo, e a súa oposición aos tipos non convencionais (por exemplo, *non-monogamia*, *relación aberta*, *poliamor*, *anarquía relacional*...), afondando na súa orixe e significado e achegando as propostas denominativas consideradas máis satisfactorias para estas nocións no galego. Con todo, debido á extensión desta análise, preferimos afrontar por separado a investigación centrada nos modelos tradicionais, máis orientada ao estudo do tratamento lexicográfico das voces recollidas nos dicionarios, e a referida aos modelos non tradicionais, eminentemente dirixida á análise terminolóxica dos novos conceptos, a cal abordaremos noutro traballo. Así, este artigo corresponde á primeira das achegas aludidas.

Os dicionarios dos que extraemos as definicións obxecto de estudo atópanse entre os repertorios de carácter xeral máis coñecidos

tanto do galego coma das linguas da nosa contorna, como son o *Diccionario da Real Academia Galega* (DRAG), o *Gran Diccionario Xerais da Lingua* (GDXL) e o *Diccionario de galego* (DIGALEGO) para o galego; o *Dicionário Infopédia da Língua Portuguesa* (Infopédia), o *Dicionário Priberam da Língua Portuguesa* (Priberam), o *Michaelis Dicionário Brasileiro da Língua Portuguesa* (Michaelis) e o *Dicionário Houaiss da Língua Portuguesa* (DHLP) para o portugués; o *Diccionario de la lengua española* (DLE) (do que se consultaron diversas edicións) para o castelán; o *Diccionari de la llengua catalana* (DIEC) para o catalán; o *Dictionnaire de la langue française* (Larousse), o *Dictionnaire de l'Académie Française* (DAF), o *Trésor de la langue française informatisé* (TLFi) e *Le Nouveau Petit Robert* (Petit Robert) para o francés; o *Vocabolario on line* (Treccani), *Il Nuovo De Mauro* (De Mauro) e *Il Nuovo Zingarelli* (Zingarelli) para o italiano; e finalmente o *Merriam-Webster.com Dictionary* (Webster), o *Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus* (Cambridge) e o *Collins Online Dictionary* (Collins) para o inglés.

Incluímos, en primeiro lugar, un apartado introdutorio no que reflexionamos sobre os tipos de unión afectivo-sexual tradicionais e achegamos algúns datos sobre a súa distribución nos territorios. Deseguido, presentamos os modelos relacionais estudados e afondamos nas definicións que se rexistran para cada un deles nos distintos dicionarios. Cada termo é tratado nunha sección específica, a cal remata coas principais diferenzas observadas nos enunciados definitivos e con algunhas reflexións sobre a súa adecuación conceptual, sobre a perspectiva temporal e sobre a súa neutralidade ideolóxica. Por último, presentamos unha proposta de definición lexicográfica dos termos examinados, na que integramos os novos trazos semánticos asociados a eles e, para finalizar, recolleemos unha síntese das principais conclusións que se desprenden da análise anterior.

2. Os modelos de relación tradicionais

No estudo “Los españoles ante el amor”, publicado no xornal *El País* en xuño de 2022, a maioría dos enquisados afirmaba manter relacións monógamas e estables e convivir coa súa parella (Gosálvez 2022); en concreto, a sondaxe apuntaba que o 83 % dos participantes

se atopaba nunha relación monógama. A monogamia, tradicionalmente entendida como a unión dun home cunha soa muller, predomina claramente nas sociedades occidentais actuais, pero a súa xeneralización parece remontarse a épocas relativamente recentes.² Na Biblia, nalgunhas pasaxes do Antigo Testamento, menciónanse personaxes de sexo masculino casados cun número variable de mulleres (Abraham, Xacob ou David, entre outros), aínda que o caso que máis pode chamar a atención é o de Salomón, de quen se indica que chegou a ter 700 esposas e 300 concubinas.³ A monogamia arraigou profundamente nos territorios de tradición xudeocristiá, que basearon o seu modelo de relación na parella formada por Adán e Eva, mentres que a maioría dos países islámicos admiten a polixinia, é dicir, a unión dun home con varias esposas, a condición de que o varón sexa “xusto”⁴ con todas elas. A poliandria, definida como a unión dunha muller con varios homes, foi tolerada noutras crenzas, por exemplo no hinduísmo,⁵ como ocorre entre os *toda* da India ou os *nyinba* e os *pahari* do Nepal (Ingoldsby 2006, pp. 104-105), se ben hogan estas prácticas non son tan comúns e mesmo foron, en moitos casos, abandonadas ou prohibidas. O budismo, en cambio, defende que as persoas poidan xuntarse libremente, de

---

2 “Se ha considerado erróneamente que la institución matrimonial monógama fue implantada en occidente por el cristianismo. El principio monogámico era indiscutible para el Derecho Romano desde sus orígenes, aunque no logró su efectiva y plena protección hasta la obra de los emperadores cristianos” (Vega 1997, p. 43). Segundo esta autora, a consolidación deste modelo de unidade matrimonial produciuse entre os séculos iv e v, cando os autores cristiáns asumiron o concepto e principios xa existentes no matrimonio romano (Vega 1997, pp. 104-105).

3 “O rei Salomón, á parte da filla do faraón, amou moitas mulleres estranxeiras, moabitás, amonitas, edomitas, sidonias e hititas, de nacións das que lles dixeran o Señor ós israelitas: «Non vos xunteades con elas, nin elas convosco, pois virarían o voso corazón cara ós seus deuses». Salomón namorouse delas. Tivo setecentas princesas como esposas e trescentas como concubinas. As mulleres torcéronlle o sentido” (1 Reis 11: 1-3).

4 “Si teméis no ser justos con los huérfanos... Casaos con las mujeres que os gusten, dos, tres o cuatro. Si teméis no ser equitativos, casaos con una o con lo que poseen vuestras diestras, las esclavas. Eso es lo más indicado para que no os apartéis de la justicia. Dad a las mujeres, espontáneamente, algo, comedio de gusto” (Corán 4: 3).

5 Segundo o texto épico hindú *Mahabharata*, os cinco príncipes irmáns Pandava casan con Draupadí, quen tivo un fillo con cada un. Por influencia deste mito, algunhas comunidades hinduístas practican a poliandria fraternal, de xeito que cando casa unha muller cun home, o casamento esténdese a todos os irmáns del.

modo que tanto a monogamia coma a poligamia están socialmente aceptadas.

Estes distintos modelos de relación foron construíndose a partir de diversos condicionantes sociais, culturais, éticos, políticos e xurídicos (Lázaro 2022, p. 288). No entanto, tamén interveñen factores económicos á hora de elixir entre unha ou máis parellas, pois a través do matrimonio, unha persoa pode entroncar cunha determinada liñaxe e acadar un determinado status social, forxar vínculos políticos, aumentar o seu patrimonio ou incrementar o número de descendentes lexítimos. Ademais, a monogamia é considerada por moitos a perpetuación do patriarcado⁶ para asegurar a descendencia e manter as propiedades na familia,⁷ así como un instrumento de control do Estado.⁸ No tocante aos matrimonios plurais, a polixinia percíbese en certas sociedades agrícolas como unha vantaxe económica para o varón, xustificada pola contribución das coesposas ou da súa descendencia ao traballo común e, en consecuencia, á xeración dunha maior riqueza para a familia,⁹ mentres que nas relacións poliándricas tradicionais a muller acadar unha maior seguridade económica ou alimentaria ao recibir achegas dos seus esposos.¹⁰

---

6 “Por tanto, la monogamia no aparece de ninguna manera en la historia como una reconciliación entre el hombre y la mujer, y menos aún como la forma más elevada de matrimonio. Por el contrario, entra en escena bajo la forma del esclavizamiento de un sexo por el otro, como la proclamación de un conflicto entre los sexos, desconocido hasta entonces en la prehistoria” (Engels 1999, p. 63).

7 “En efecto, las heteras las tenemos por placer, las concubinas por el cuidado cotidiano del cuerpo, y las mujeres para procrear legítimamente y tener un fiel guardián de los bienes de la casa” (Demóstenes 1983, p. 122).

8 “Cuando la sexología, la moral y el derecho señalan a la familia como la base del ‘Estado’ y de la ‘Sociedad’ no se equivocan: la familia *autoritaria* coercitiva es indisolublemente parte integrante y condición *sine qua non* del Estado *autoritario* y de la Sociedad *autoritarias*” (Reich 1978, p. 95).

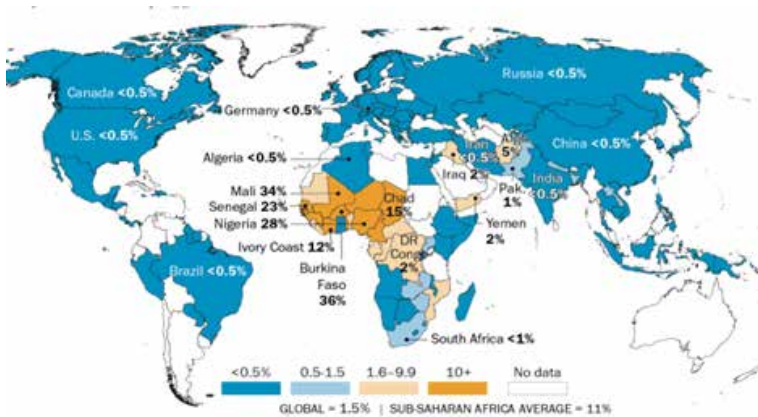
9 Nalgunhas sociedades é a muller quen realiza as tarefas agrícolas, de modo que a incorporación de máis esposas á estrutura conxugal permite aumentar a man de obra dispoñible na familia. En cambio, naquelas outras culturas nas que as tarefas da muller se restrinxen ao ámbito doméstico, a incorporación de novas esposas pretende asegurar un maior número de descendentes masculinos que contribúan á realización do traballo e ao aumento dos beneficios.

10 Segundo as observacións de Ingoldsby (2006, p. 102), aquelas sociedades nas que as mulleres máis contribúen á subsistencia tenden a ser polixínicas, mentres que nas economías patriarcales nas que as mulleres non participan no tecido produtivo prevalece a poliandria.

A monogamia é a única estrutura conxugal recoñecida nas sociedades occidentais e por iso nos parece que é a única unión lexítima ou natural en todo o mundo, mais o antropólogo estadounidense Murdock, nun estudo realizado en 1967, mostrou que a forma de unión máis frecuente nas sociedades analizadas¹¹ era a polixinia (84,8%), seguida da monogamia (14,5%) e da poliandria (0,6%) (Ingoldsby 2006, p. 100). Cómpre ter en conta que o estudo de Murdock non inclúe as sociedades industrializadas occidentais, predominantemente monógamas, de modo que estes datos non poden tomarse como referencia da súa distribución global.

Atendendo á súa repartición por estados, a monogamia é a única opción legal na maioría de territorios de América, Europa e Asia, mentres que a poligamia é recoñecida principalmente en África, Asia e Oceanía. Como se observa no mapa que incluímos a continuación (Figura 1), a poligamia está máis presente nos países da África occidental e central, especialmente Burkina Faso (36% da poboación), Malí (34%), Gambia (30%), Níxer (29%), Nixeria (28%), Guinea (26%), Guinea-Bissau (23%), Senegal (23%), Togo (17%), Chad (15%), Camerún (13%), Costa do Marfil

Figura 1. Porcentaxe de fogares polígamos. Fonte: Kramer 2020.

11 No atlas etnográfico de Murdock (1967, p. 1) recóllense datos de 862 sociedades, distribuídas da seguinte maneira: 239 da África subsahariana, 218 do norte de América, 128 das illas do Pacífico, 95 do Mediterráneo, 93 do leste de Eurasia e 89 do sur e o centro de América.

(12%), Benín (9%), República Centroafricana (8%) e República Democrática do Congo (2%).¹²

No noso territorio, aínda que o ordenamento xurídico español non alude especificamente ás unións múltiples,¹³ o Código Penal si considera a poligamia un delito punible¹⁴ e o Rexistro Civil só prevé a existencia de dous cónxuxes na inscrición matrimonial. Con todo, os fenómenos da globalización e migración actuais propiciaron a chegada ao territorio nacional de cidadáns procedentes doutros países, xunto cos seus costumes e estruturas conxugais particulares; isto propiciou que se desen situacións de poligamia *de facto* que obrigaron as autoridades a adaptarse a novas realidades e regular os dereitos dos partícipes, en especial das mulleres e a súa descendencia.¹⁵ Isto evidencia que o modo de nos relacionarmos as persoas está condicionado polo sistema cultural propio da sociedade na que vivimos (Cardoso, Pascoal e Hertel 2021, p. 1241) e, igual que o matrimonio foi mudando ao longo da historia, o marco legal que o rodea debe adaptarse tamén aos cambios producidos e ás novas realidades xurdidas.

O modelo de parella tradicional ou mononormativo¹⁶ é, segundo algúns investigadores, imposto polo sistema legal e social actual (Emens 2004, Klesse 2006 ou Vasallo 2018, por citar algúns

---

12 Datos obtidos dun informe sobre o número de persoas que viven en fogares polígamos, publicado polo Pew Research Center no ano 2019. O informe está dispoñible en <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/12/07/polygamy-is-rare-around-the-world-and-mostly-confined-to-a-few-regions/>.

13 Se ben é certo que na lexislación non se mencionan especificamente as voces *bigamia* nin *poligamia*, algúns textos normativos advirten da imposibilidade de que os que estean ligados con vínculo matrimonial contraian un novo matrimonio, tal como establece o artigo 46 do Código Civil, e isto impediría a concorrencia de dúas ou máis unións matrimoniais.

14 En concreto, no artigo 217 do Código Penal menciónase o seguinte: “O que contraia segundo ou ulterior matrimonio, a sabendas de que subsiste legalmente o anterior, será castigado coa pena de prisión de seis meses a un ano”.

15 O Tribunal Supremo español admitiu, nunha sentenza con data de 24 de xaneiro de 2018, o dereito dunha segunda viúva a cobrar a pensión do seu cónxuxe polígamo e a repartila a partes iguais coa primeira esposa (Lázaro 2022, p. 364). Algúns estados, como Reino Unido e Australia, xa recoñecen as unións polígamas lexitimadas fóra do seu territorio.

16 Pieper e Bauer (2005) acuñaron o termo *mononormativity* (mononormatividade) para designar as “dominant assumptions of the normalcy and naturalness of monogamy, analogous to such assumptions around heterosexuality inherent in the term heteronormativity”.

exemplos) e constitúe, para outros, unha institución en crise (Etxebarria 2016, p. 116). As estatísticas parecen corroborar esta última afirmación, pois a taxa de divorcios acadou en 2020 cifras nunca vistas: de cada 100 matrimonios celebrados, arredor de 85 acabaron en separación.¹⁷ A idea dunha unión con data de caducidade non é nova, xa que dende diversos ámbitos se propuxo a introdución dun límite temporal nos contratos conxugais.¹⁸ Esta parece ser a tendencia imperante na actualidade, pois as xeracións máis novas non perseguen xa o “amor para toda a vida” que condicionaba as relacións dos seus devanceiros, senón que valoran máis a liberdade e independencia propias (Gosálvez 2022) e concédennlle maior importancia á satisfacción inmediata das súas necesidades afectivas ou sexuais. En efecto, vivimos nunha época caracterizada polo consumismo desenfreado, na que se favorecen as posturas materialistas e se exalta o individualismo; na que se persegue a satisfacción dos desexos propios por riba do benestar común; na que domina a inmediatez, o cambio e a temporalidade e na que as persoas somos vítimas dos efectos da presión social e escravos das novas tecnoloxías. Nestas circunstancias, a sociedade enfróntase a un cambio de paradigma que promove a ruptura coa hexemonía da monogamia e o mito do amor romántico e explora novas formas de relación.

Volvendo á sondaxe “Los españoles ante el amor”, os datos mostran que preto do 10% dos enquisados prefere unha relación aberta con contactos sexuais puntuais, mentres que o 1,5% desexa unha relación poliamorosa de tres ou máis persoas (Gosálvez 2022). Con todo, non existen datos reais sobre a prevalencia destas unións non monógamas nos territorios: un estudo recente realizado nos Estados Unidos cifra arredor do 23% a porcentaxe de persoas que participaron algunha vez nunha relación non monógama ao longo da súa vida (Rubel e Burleigh 2020).

---

17 Este dato foi extraído do informe sobre indicadores de divorcio publicado por Eurostat: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/DEMO_NDIVIND/default/table?lang=en&category=demo.demo_div

18 O establecemento dunha duración concreta no matrimonio foi unha cuestión abordada nalgunhas obras, como *Elective Affinities* (1809), de Goethe, ou *The Marriage Problem* (1888), do paleontólogo estadounidense E. D. Cope.

3. Estudo das voces asociadas aos modelos de relación tradicionais

Na nosa investigación estudamos algunhas voces asociadas ás relacións máis tradicionais, con especial atención ao seu tratamento lexicográfico. Esta análise permite coñecer a orixe destas formas e, se cabe aínda máis interesante para a perspectiva terminolóxica, a evolución dos seus significados ao longo do tempo. En concreto, centrarémonos nas formas *monogamia*, *bigamia* e *poligamia* e os subtipos desta última, *poliandria* e *polixinia*.¹⁹

Excluiremos deste estudo as acepcións lexicográficas referidas ao ámbito da zooloxía, xa que o comportamento animal queda fóra do alcance da nosa investigación, circunscrita só aos modelos de relación afectivo-sexual tradicionais nas comunidades humanas.

3.1. *Monogamia*

O termo *monogamia* provén do grego *μονογαμία* (*monogamía*), substantivo derivado do adxectivo *μονόγαμος* (*monógamos*) ‘que non ten máis que unha muller’. Tanto o adxectivo coma o substantivo incorpóranse despois ao latín tardío (*monogamus* e *monogamia*) e vanse introducindo de xeito paulatino nas linguas modernas. Atopamos os primeiros usos do adxectivo en italiano no século XIV (DELI), en español no ano 1450 (CNDHE), no francés en 1495 (DHLF), no inglés en 1708 (*Online Etymology Dictionary*) e no portugués en 1789 (DHLP). As linguas modernas adoptaron este adxectivo co significado que presentaba no latín: ‘que só casou unha vez’. Pola súa banda, o substantivo documéntase por primeira vez máis tarde

---

19 Debemos aclarar que, se ben o noso obxecto de estudo son os substantivos mencionados, que designan modelos de relación, a técnica lexicográfica dalgúns repertorios obriga en ocasións o lector a consultar algunha palabra da familia léxica do lema do que se parte para inferir dela o significado deste último, o que nos leva a transcribir nos seguintes apartados non só os substantivos que corresponden aos modelos relacionais, senón tamén, nestes casos, os adxectivos dos que estes derivan. Así, a voz *monogamia* descríbese no GDXL con relación ao adxectivo (“1. Calidade ou estado de monógamo”) e isto obriga a consultar a entrada *monógamo, ma* (“1. Que está casado ou mantén relación sexual cunha única persoa”) para descodificar adecuadamente o significado da anterior. Nestes casos, só coa observación conxunta destas dúas voces pode un usuario inferir correctamente o significado comprometido nos reenvíos.

que o adxectivo no español (1490, CORDE) e no francés (1526, DHLF), mentres que no inglés aparece antes (1612, Webster). No caso do italiano, as fontes consultadas ofrecen a mesma data que para o substantivo, século XIV (DELI), igual que ocorre co portugués (1789, DHLF).

Se ben hoxe en día asociamos a monogamia ao modelo relacional formado por dúas persoas que manteñen vínculos afectivo-sexuais con exclusividade recíproca, o primeiro significado co que se rexistra este termo facía referencia á condición daqueles que contraían matrimonio unha única vez ao longo da súa vida. Así se documenta, por exemplo, cando se incorpora ao repertorio académico do castelán, na súa undécima edición, o adxectivo recategorizado como substantivo *monógamo*, *ma*:

monógamo, ma: m. y f. El que se ha casado una vez.
[DRAE-1869]

Este primeiro sentido, máis fiel ao significado do termo no neolatín, rexistra un uso infrecuente nos nosos días, como se evidencia nos casos que reunimos no exemplario 1 (§ Anexo 1). Algúns repertorios actuais informan deste feito a través da incorporación de marcas diacrónicas que advirten da falta de vixencia actual destas acepcións: “p. us.” (“poco usado”)²⁰ no DLE, “vx” (“vieux”) no TLFi e “archaic” no Webster. En cambio, para outros repertorios, estes sentidos non describen un concepto obsoleto, senón adscrito a unha área de coñecemento especializada: “diritto canonico”, tal como se indica no Treccani e no De Mauro (“dir. can.”, abreviatura de “diritto canonico”). En efecto, o Código Canónico reconece a unión irrevogable dun varón e unha muller no canon 1055 e no 1057.2,²¹ mais esta concepción tradicional do matrimonio tamén se

---

20 Aínda que esta marca poida parecer relacionada coa frecuencia de uso da voz e non co seu emprego nun período temporal determinado, segundo se explica nas “Advertencias para el uso de este diccionario” da 22.ª edición do *Diccionario de la lengua española*, debe entenderse que fai referencia a aquelas acepcións aínda utilizadas despois de 1900, pero cun uso actual “difícil o imposible de documentar” (DLE-2001: xxix).

21 Transcribimos os enunciados a continuación: “La alianza matrimonial, por la que el varón y la mujer constituyen entre sí un consorcio de toda la vida, ordenado por su misma índole natural al bien de los cónyuges y a la generación y educación de la prole,

propugnaba noutras ramas do dereito —por exemplo, poderíamos considerar que o termo obxecto de estudo ten igualmente relevancia nas ramas de dereito romano, dereito civil e dereito penal—, e estas non se mencionan en acepcións específicas nin tampouco a través das correspondentes marcas diatécnicas. O feito de que a referencia a esta área especializada só se documente en dicionarios de italiano podería xustificarse pola grande influencia que exerce a relixión católica nesa lingua —lembramos neste punto que a sede da Igrexa católica, a Santa Sé, se atopa no Estado da Cidade do Vaticano, situado no corazón de Roma, que malia empregar o latín como lingua litúrxica, tamén usa o italiano como lingua vehicular.

Os repertorios lexicográficos recollen tamén outro significado, referido á situación daqueles que, durante a vixencia dunha relación, están unidos a unha soa parella, a diferenza da noción anterior, que excluía a existencia de relacións sucesivas no tempo. Isto é o que ocorre, por exemplo, no DRAG (véxanse máis casos no exemplario 2 do Anexo 1):

monogamia: substantivo feminino 1. Situación da persoa que está unida lexitimamente a un home ou a unha muller só. *Facia da súa monogamia unha forma de vida.* [DRAG]

Este significado recóllese nun maior número de fontes que o amosado no exemplario 1, aínda que os límites semánticos do concepto non parecen claros. En primeiro lugar, no exemplario 2 observamos que algunhas definicións mencionan de maneira explícita o sexo das persoas involucradas na relación, como ocorre no DIGALEGO (s.v. *monogamia*: “Unión dun só home cunha soa muller”), Priberam (“Que ou aquele que tem uma só esposa”), TLFi (“Union conjugale d’un seul homme avec une seule femme [...]”), Treccani (“Unione matrimoniale di un solo uomo con una sola donna”), Zingarelli (“Vincolo coniugale che unisce un solo uomo a una sola donna”) ou De Mauro (“Unione coniugale tra un solo uomo e una

---

fue elevada por Cristo Señor a la dignidad de sacramento entre bautizados” (canon 1055) e “El consentimiento matrimonial es el acto de la voluntad, por el cual el varón y la mujer se entregan y aceptan mutuamente en alianza irrevocable para constituir el matrimonio” (canon 1057.2).

sola donna”). Dada a paulatina despenalización da homosexualidade no mundo e o progresivo recoñecemento legal das unións entre persoas do mesmo sexo, as acepcións mencionadas anteriormente veñen constatar a falta de actualización dalgúns repertorios con respecto aos cambios producidos na sociedade.

En segundo lugar, atopamos diferenzas no grao de vinculación atribuído ás persoas involucradas na relación. No grao máximo obsérvanse mencións explícitas a un matrimonio constituído formalmente, por exemplo, a través das especificacións “casado” (GDXL, DLE), “cônjuge” (Infopédia), “esposa” (Priberam), “casat” (DIEC), “conjoint” (DAF), “union conjugale” (TLFi), “femme [...] mari” (Petit Robert), “unione matrimoniale” (Treccani), “unione [...] ufficialmente riconosciuta” (Treccani), “vincolo coniugale” (Zingarelli), “unione coniugale” (De Mauro), “married” (Webster) ou “marriage” (Cambridge). Pola súa banda, outras expresións exhiben unha menor formalidade no vínculo e recorren a formas máis xenéricas, como “unión” (DIGALEGO), “emparejado” (DLE), “aparellat” (DIEC) ou “unione [...] socialmente riconosciuta” (Treccani). Adicionalmente, nalgúnas expresións tamén se alude a vínculos exclusivamente sexuais, como “relación sexual” (GDXL, DIGALEGO), “parceiro sexual” (Infopédia), “sexual partner” (Webster) ou “sexual relationship” (Cambridge). Mencionaremos á parte a fórmula expresada no DRAG, “unida lexitimamente”, xa que é susceptible de distintas interpretacións, dada a polisemia do adxectivo *lexítimo*, *ma*: podería entenderse que se produce conforme á lei, segundo se desprende da primeira acepción deste adxectivo (“Que reúne as condicións esixidas pola lei”), aínda que tamén é posible entender que está fundado nos principios do dereito, a razón ou a xustiza, consonte a segunda acepción (“Que é conforme á razón, á xustiza e ao dereito das persoas”). No primeiro caso, a unión aludida no enunciado definitorio do DRAG tería un recoñecemento oficial, mentres que no segundo caso o recoñecemento desta sería social.

Con todo, non é infrecuente que os repertorios unan as fórmulas anteriores con conxuncións disxuntivas para abranguer un significado máis amplo e, por tanto, representar unha maior tipoloxía de relacións, como ocorre no GDXL (“que está casado ou mantén relación sexual”), DLE (“casado o emparejado”), DIEC

(“casat o aparelat”), Treccani (“s’intende che tale unione sia ufficialmente o socialmente riconosciuta”) ou Cambridge (“having a sexual relationship or marriage”). Noutros casos, as distintas posibilidades exprésanse en acepcións independentes no mesmo artigo lexicográfico. Así, como se pode observar no exemplario 2, esta segunda opción aplícase no artigo correspondente a *monógamo*, *ma* no DIGALEGO (“1. adx. Relativo ou pertencente á monogamia. 2. adx. Que mantén unha relación sexual só cunha persona [sic]. Tm s. Frec referido a home”), no de *monógamo* na Infopédia (“1. que tem um só cónjuge. 2. que tem apenas um parceiro sexual em determinado período de tempo”) e no de *monogamy* no Webster (“1 a: the state or practice of having only one sexual partner at a time. *Young couples who practice monogamy*. 1 b: the state or custom of being married to only one person at a time”).

O primeiro dos exemplos acabados de mencionar, tirado do DIGALEGO, permítenos comprobar como a definición achegada para o substantivo (“Unión dun só home cunha soa muller”) non é coherente coa rexistrada para o adxectivo, xa que mentres no primeiro caso unicamente se recoñece a existencia dunha “unión”, no segundo caso tamén se alude á “relación sexual”, en especial cando esta é referida a un home.²² A diferenza do anterior, no segundo caso, rexistrado en Infopédia, si se ofrece un tratamento máis coherente das definicións correspondentes aos nomes e aos adxectivos dos que derivan: a entrada do adxectivo *monógamo*, *ma* mostra dúas acepcións cuxos significados están tamén presentes na entrada do substantivo *monogamia*, baixo as acepcións 2 (“organização familiar em que uma pessoa tem apenas um cónjuge”) e 3 (“condição daquele que tem apenas um parceiro sexual em determinado período de tempo”). Por último, no terceiro exemplo, tomado do Webster, o termo que contén a descrición do concepto é o substantivo *monogamy*, con acepcións alusivas a dous graos de formalidade distintos na relación, como son os encontros sexuais e o matrimonio, mentres que na definición do adxectivo *monogamous* (“relating to,

---

22 A este respecto, cómpre lembrar que as sociedades occidentais son máis tolerantes coa sexualidade masculina e critican con maior dureza a feminina. Non é o obxecto do presente artigo afondar nas desigualdades existentes entre os dous sexos, pero si evidenciar como a lexicografía actual segue a perpetuar esas asimetrías sociais.

characterized by, or practicing monogamy: having only one mate, spouse, or sexual partner at one time”) faise referencia no mesmo enunciado a tres posibles situacións: a relación formal (inferida a través do uso de “spouse”), a relación máis ou menos estable pero sen vínculo formal (“mate”) e a relación sexual (“sexual partner”).

Mencionaremos a continuación un terceiro significado do termo *monogamia*, referido neste caso ao modelo de relación. Este sentido, que constitúe unha extensión semántica do anterior, introdúcese por oposición a outros tipos de unión (como *bigamia* ou *poligamia*), tal como se reflicte nesta acepción do DRAG:

monogamia: substantivo feminino 2. Réxime xurídico e familiar no que un home ou unha muller non poden ter simultaneamente máis dun cónxuxe. *A monogamia é habitual na sociedade occidental.* [DRAG]

No exemplario 3, onde reunimos máis exemplos deste significado (§ Anexo 1), observamos o emprego de descritores referidos ben ao ámbito da antropoloxía (“réxime familiar” no GDXL, “organización familiar” en Infopédia, “sistema ou costume” no Michaelis, “regime ou costume” no DHL, “régimen familiar” no DLE, “système” no Larousse e “custom” no Webster, Collins e Cambridge), ben ao dereito (“régime juridique”, empregado no TLFi e Petit Robert) ou aos dous (DRAG: “réxime xurídico e familiar”), en ocasións precedidos das marcas temáticas correspondentes. Acompáñanse nalgúns casos de exemplos de uso, os cales encerran certos prexuízos, maioritariamente ligados á ausencia deste tipo de relación en sociedades percibidas como exóticas ou afastadas (Collins: “In many non-Western societies, however, monogamy has never dominated”) e inferiores (Petit Robert: “toutes les civilisations supérieures ont tendu à la monogamie”) ou á súa presenza anecdótica en sociedades primitivas (TLFi: “La monogamie est de règle dans quelques tribus primitives”). Ademais deste nesgo que xulga os costumes das sociedades do primeiro mundo como os únicos admisibles, correctos ou moralmente aceptables, atopamos outro prexuízo baseado no tópicos que lle presupón a un home a incapacidade de gardar fidelidade á súa muller, o que poderíamos considerar un exemplo de sexismo

cultural (Cambridge: “Her husband seemed to be incapable of monogamy and had affairs throughout their marriage”).

A análise das definicións lexicográficas anteriores permitiunos identificar tres significados rexistrados para a voz *monogamia*: o primeiro, hoxe desusado, facía referencia á situación da persoa que só casou unha vez; o segundo, vixente na actualidade, vincúlase na maioría de fontes á situación da persoa que está casada só con outra; e finalmente, o terceiro, derivado do anterior, aplícase ao modelo de relación integrado por dúas persoas casadas entre si. Tal como expuxemos anteriormente, moitos enunciados mostran certa falta de actualización, xa que restrinxen o concepto a unións formais heterosexuais. En consecuencia, quedarían excluídas deste os vínculos con menor grao de formalidade e as relacións homosexuais.

3.2. *Bigamia*

O adxectivo *bigamo*, *ma* procede do latín *bigamus* que se formou mediante calco do grego *δίγαμος* (*digamos*) ‘que casa por segunda vez’, substituíndo o prefixo grego *di-* ‘dous’, ‘duplo, dobre’ polo latino *bi-*. Aparece por primeira vez no latín medieval en 1110 para facer referencia ao home que posúe dúas mulleres de forma simultánea. Máis tarde, arredor do 1274 (MLW), emprégase co significado de ‘viúvo que volve casar’. No que respecta ao substantivo *bigamia*, este ten a súa orixe no latín medieval *bigamia*, documentado por primeira vez entre 1076 e 1110 (DHLF) co significado de ‘estado dun home que ten dúas mulleres ao mesmo tempo’. Este uso relativo á simultaneidade das relacións é anterior ao rexistrado para o significado referido ás unións consecutivas. Así, *bigamia* co sentido de ‘estado dun home que casa por segunda vez’ documéntase no neolatín en 1243-1248 (DHLF). Estes dous termos incorporáronse ás linguas romances e ao inglés en épocas temperás. Documentamos o primeiro uso do substantivo cara ao 1275 en castelán (CNDHE), 1370 en francés (TLFi), século XIII en inglés (*Online Etymology Dictionary*), século XIV en portugués (DHLP) e 1396 en italiano (DELI). Por outra banda, o adxectivo aparece por primeira vez tamén no século XIII en castelán (DCECH), en 1275 en francés

(TLFi), 1342 en italiano (DELI), 1353 en portugués (DHLP) e 1671 en inglés (Webster).

Se o primeiro significado de *monogamia* presente na lexicografía moderna aludía á condición daqueles que contraían matrimonio unha única vez ao longo da súa vida, nos dicionarios rexistramos *bigamia* asociado, consecuentemente, á condición daqueles que contraían matrimonio por segunda vez, ás veces baixo a denominación *bigamia sucesiva* (*bigamie successive* no DAF e *bigamia successiva* no Treccani):

bigamie : nom féminin Marque de domaine : droit canon. *Bigamie successive* (vieilli), remariage après décès du conjoint. [DAF]

bigamia: s.f. Con altro senso, nel linguaggio eccles. e in diritto canonico, *b. successiva*, le seconde nozze. [Treccani]

De maneira análoga, estas acepcións adoitan acompañarse de marcas diacrónicas alusivas ao seu carácter desactualizado (DLE, DAF e Zingarelli) ou de marcas de especialidade, en particular a referida a dereito (como no DIGALEGO e DRAE-1992) ou, máis concretamente, a dereito canónico (como no DHLP, DIEC, DAF, TLFi e Treccani), como pode consultarse no exemplario 4 do Anexo 1.

No entanto, o significado máis habitual de *bigamia* e *bigamo*, *ma* nos dicionarios céntrase na ocorrencia simultánea de dous vínculos na relación, como se amosa no seguinte exemplo:

bigamia: substantivo feminino Estado de quen está unido en matrimonio con dúas persoas a un tempo. *A bigamia non está permitida no noso país*. [DRAG]

No exemplario 5 (§ Anexo 1) transcribimos outros exemplos relativos a este significado e neles observamos, en comparación coas definicións de *monogamia* e *monógamo*, *ma*, un maior uso de marcas diatélicas, en especial a relativa ao dereito, presente no DIGALEGO,

DIEC²³ e Webster, ao dereito civil, no TLFi (s.v. *bigamie* e *bigame*) e Zingarelli²⁴ e ao dereito canónico, tamén nesta última fonte e mais no DAF (s.v. *bigame*). Así mesmo identificamos novamente voces e expresións referidas ao vínculo existente entre os integrantes das relacións: “unido en matrimonio” (DRAG), “casado” (GDXL, s.v. *bigamia*; Infopédia e DLE), “unida matrimonialmente” (DIGALEGO), “casada” (GDXL, s.v. *bigamo*, *ma*), “consortes” (Priberam), “vínculo conxugal” (Michaelis), “casamento” (Michaelis e DHLP, s.v. *bigamia*), “cónxuges” (DHLP), “casat” (DIEC), “matrimoni” (DIEC), “mariage” (Larousse, s.v. *bigamie*; DAF, s.v. *bigamie*; e Petit Robert, s.v. *bigamie*), “marié” (Larousse, s.v. *bigame*; Petit Robert, s.v. *bigame*; e DAF, s.v. *bigame*), “femmes légitimes” (TLFi, s.v. *bigamie* e *bigame*), “époux” (TLFi, s.v. *bigamie*), “épouses” (TLFi, s.v. *bigame*), “due mogli, o due mariti” (Treccani), “matrimonio” (Treccani, Zingarelli), “marriage” (Webster), “legally married” (Collins) e “married” (Cambridge). A diferenza das definicións do termo *monogamia*, nas que se apuntaba a distintos graos na formalización da unión, no termo *bigamia* todas as fontes consultadas consideran necesaria a existencia dun vínculo legal. A única excepción atopámola no TLFi, onde nunha acepción distinta se recoñece a existencia doutro vínculo entre os integrantes da parella: “Homme marié qui a une concubine” (s.v. *bigamie*), “Homme marié vivant avec une concubine” (s.v. *bigame*), ambas recollidas como extensións semánticas dun sentido anterior. Advertimos aquí da impropiedade deste primeiro enunciado, xa que o substantivo *bigamie* debe aplicarse á situación ou condición especificada, pero non pode cualificar o home que incorre nesta condición.

En xeral, no exemplario 5 observamos que a maioría dos repertorios evitan mencionar o sexo dos integrantes na relación, pois recorren con frecuencia a formas non marcadas (por exemplo, o caso do substantivo “persoa” ou o pronome “quen”) ou ao uso do

---

23 Debe terse en conta que o DIEC incorpora marcas temáticas en todas as definicións, de xeito que nesta fonte a presenza destas referencias non debe entenderse como criterio distintivo das voces de especialidade.

24 No Zingarelli, as definicións non inclúen o que tradicionalmente entendemos como marcas diatécticas, pero si especifican os ámbitos asociados a cada significado no contorno da definición.

masculino xenérico, o que permite que estes enunciados sexan válidos gramaticalmente tanto para aludir a relacións heterosexuais coma homosexuais, sexa esta ou non a intención dos lexicógrafos. Analogamente, noutros casos, especificanse os dous sexos para referirse a algún dos suxeitos implicados na relación, como ocorre no DIEC (no exemplario 4), onde se especifica o sexo dun deles (“amb una vídua o amb un vidu”), ou no Treccani (no exemplario 5), onde se menciona tanto o sexo dun participante (“uomo o donna”) coma o do outro (“due mogli, o due mariti”). Por contra, ás veces só se fai alusión a un dos sexos nos enunciados definitorios, como por exemplo, “viúva” (DHLP, s.v. *bigamo*) e “veuve” (TLFi, s.v. *bigamie*) no exemplario 4 e “femmes” (TLFi, s.v. *bigamie* e *bigame*), “épouses” (TLFi, s.v. *bigame*) ou “mogli” (Zingarelli) no exemplario 5. Isto revela unha descrición androcéntrica e heterocéntrica do concepto, segundo a cal a explicitación da muller como paciente lévanos a inferir que o sexo do axente debe corresponder a un home. Ademais, os lemas restrínxense nalgunha fonte a un sexo determinado, como ocorre no TLFi, onde a voz *bigame* só se rexistra con xénero masculino e mesmo na entrada *bigamie* cualifican de infrecuente (“rare”) a súa aplicación a unha muller. Os exemplos consignados nesas acepcións tenden a facer referencia a varóns: “Acusárono de *bigamo*” e “O avogado defensor do bigamo solicitou a suspensión da audiencia” (DRAG, s.v. *bigamo*, *ma*), “Il fut accusé de *bigamie*” (DAF, s.v. *bigamie*), “Il est *bigame*” (Petit Robert, s.v. *bigame*) ou “Uomo bigamo” (Zingarelli). Fronte aos exemplos anteriores, só en dous casos atopamos a aplicación destas voces a mulleres: “Une *bigame*” (Petit Robert, s.v. *bigame*) e “Elle est *bigame*” (DAF, s.v. *bigame*). Aproveitamos para destacar o escaso valor que achegan estes dous últimos exemplos, xa que só ilustran a posibilidade de cualificar un suxeito feminino, sen proporcionar outros tipos de información desexables (por exemplo, posibles relacións sintagmáticas e paradigmáticas do lema, contextos culturais de uso e datos que completen o seu significado).

Continuando coa análise de significados destas voces, chámamos a atención que os repertorios interpreten a idea da simultaneidade nas relacións de distintas maneiras. Así, a maioría das fontes non afonda nas condicións en que esta debe producirse, pero

outras distinguen dúas posibles modalidades ou aluden explicitamente a algunha delas. Algúns repertorios recollen un enunciado para cada unha das posibles interpretacións, o primeiro deles referido á simultaneidade das relacións —unha relación formalizada na que interveñen tres persoas ao mesmo tempo— e o segundo, á sucesión destas —unha relación formalizada na que interveñen só dúas persoas, aínda cando unha delas segue a ter vixente un contrato matrimonial anterior—, como ocorre no GDXL (s.v. *bigamo*, *ma*: “Persoa que está casada con outras dúas ó mesmo tempo. 2. Persoa que casou por segunda vez sen disolver o matrimonio anterior”), DIEC (“1 adj. i m. i f. [DR] [AN] Que està casat amb dues persones simultàniament. 2 adj. i m. i f. [LC] [DR] Que ha contret un segon matrimoni no estant legalment dissolt el primer”), TLFi (s.v. *bigame*: “1. Qui a deux femmes légitimes en même temps. 2. Celui qui, en trompant l’état civil, a deux épouses simultanées”), DAF (s.v. *bigame*: “Qui est marié en même temps à deux personnes. [...] Marque de domaine : droit canon. Personne qui, étant déjà mariée valablement, a contracté une autre union, même purement civile, du vivant de son conjoint”) e Zingarelli (“1. Secondo l’ordinamento civile chi, già coniugato, contrae un altro matrimonio [...]. 2. Correntemente, chi ha due mogli”).

Por contra, outros repertorios decántanse por unha das dúas posibles interpretacións do concepto, escollendo en todos os casos aquela alusiva á falta de disolución dun vínculo anterior, mentres que ningún deles asocia a noción de maneira exclusiva á existencia de relacións paralelas. Ilustran esta afirmación os enunciados recollidos no DHLP (s.v. *bigamia*: “1 realização de novo casamento, sem que se tenha dissolvido o anterior”), no Larousse (s.v. *bigamie*: “État d’une personne qui contracte un second mariage alors que le précédent n’est pas dissous”) e, similarmente, no DAF (s.v. *bigamie*: “Situation d’une personne qui contracte un second mariage alors que le premier n’est pas dissous”), Petit Robert (s.v. *bigamie*: “Situation d’une personne ayant contracté un second mariage sans qu’il y ait dissolution du premier”) e Treccani (“L’essere bigamo, l’avere contemporaneamente due mogli, o due mariti, come reato di chi [...], essendo già legato in matrimonio [...]).

Por último, destacamos que nun número significativo de obras se inclúen referencias á consideración da bigamia como delito, por exemplo, a través do emprego nas definicións de descritores pertencentes ao campo asociativo do delito, como se aprecia no DI-GALEGO:

bigamia: 3 f [DER] Delito que consiste en contraer un segundo ou ulterior matrimonio sen estar legalmente disolto o anterior.

Esta visión da bigamia como práctica prohibida localízase igualmente nalgunhas das definicións ou exemplos recollidos no exemplario 6 (Cambridge: “In court, he admitted that he had committed bigamy”) e no exemplario 5 do Anexo 1: “A bigamia non está permitida no noso país” (DRAG, s.v. *bigamia*), “Acusárono de bígamo” e “O avogado defensor do bígamo solicitou a suspensión da audiencia” (DRAG, s.v. *bígamo, ma*), “Constitui crime se confirmada a existéncia anterior de casamento válido” (DHLP, s.v. *bigamia*), “En France, la bigamie est un délit, et le second mariage est entaché de nullité absolue” (Larousse, s.v. *bigamie*), “La bigamie est un délit” e “Il fut accusé de bigamie” (DAF, s.v. *bigamie*), “Être accusé de bigamie” e “crime de bigamie” (TLFi, s.v. *bigamie*) ou “Autrefois, les bigames étaient punis de mort” (DAF, s.v. *bigame*).

Vimos, pois, que son dous os significados consignados para *bigamia* nos repertorios lexicográficos analizados: o primeiro, xa obsoleto, facía referencia á sucesión de dous casamentos e o segundo, á concorrencia destes. Non se reconece neste caso ningún enunciado alusivo ao modelo relacional, como si figuraba para *monogamia*. As definicións inclúen marcas diatécticas en maior proporción que no termo anterior, coas que se informa os usuarios do seu uso nun ámbito especializado, neste caso, o dereito. A maioría das fontes coincide ao especificar que o vínculo entre os participantes debe ser legal, deixando á marxe as relacións non formalizadas. Ademais, a especificación do xénero nos enunciados definitorios non só restrinxo a noción a unións heterosexuais, senón que tamén encerra un preconcepto androcéntrico ao asumir que é o home o que se vincula a dúas mulleres. Cómpre tamén incidir en que practicamente todas as fontes inclúen algunha mención á consideración deste concepto

como delito, xa sexa nas definicións ou nos exemplos, e isto pode dificultar a súa aplicación a circunstancias alleas á nosa cultura e tradición.

3.3. Poligamia

O substantivo *poligamia* procede do neolatín *polygamia* ‘o feito de casar máis dunha vez’, documentado por primeira vez arredor do 1259 (DMLBS), que á súa vez provén do grego *πολυγαμία* (*polygamía*), nome derivado do adxectivo *πολύγαμος* (*polygamos*). A voz *poligamia* introdúcese nas linguas actuais en datas máis recentes que *bigamia*, pois os rexistros máis antigos testemuñan o seu primeiro uso en 1538 en inglés (Webster), 1558 en francés (TLFi), 1610 en italiano (DELI), 1615 en castelán (Google Libros) e 1682 en portugués (DHLP). Pola súa banda, o adxectivo *polígamo, ma* presenta as seguintes datas de primeira documentación nas linguas modernas: 1532 en castelán (CNDHE), 1547 en inglés (Webster), 1548 en francés (TLFi), ca. 1701 en italiano (DELI) e 1720 en portugués (DHLP). Neste caso, son escasas as obras que rexistran as voces *poligamia* ou *polígamo, ma* referidas á existencia de parellas sucesivas no tempo. De feito, no exemplario 7 (§ Anexo 1) só ofrecemos casos do castelán:

polígamo, ma: 2. adj. p. us. Casado sucesivamente varias veces. U. t. c. s. [DLE]

Pola contra, o significado máis común nos repertorios lexicográficos analizados apunta á simultaneidade nas relacións (§ Anexo 1, exemplario 8), como é o caso do DRAG:

poligamia: substantivo feminino 1. Situación da persoa que está unida a varias do sexo oposto ao mesmo tempo [...]. [DRAG]

Da mesma maneira que nos termos analizados nas seccións precedentes, nas definicións consignadas no exemplario 8 presuponse a necesidade da existencia dun vínculo formal entre os

integrantes da relación a través das expresións “unión conxugal” (GDXL), “unión matrimonial” (DIGALEGO, s.v. *poligamia*), “mulheres [...] marido” (Priberam), “união conjugal” (DHLP, s.v. *poligamia*), “casada” (DHLP, s.v. *polígamo*), “cônjuge” (Michaelis), “casado” (DRAE-1780), “conjoints” (DAF; Larousse, s.v. *polygamie*; e TFLi), “mariée” (Larousse, s.v. *polygame*), “liens légitimes” (TLFi, Petit Robert), “unione matrimoniale” (Treccani), “unione coniu-gale” (Zingarelli), “marriage” (Webster) ou “married” (Cambridge, s.v. *polygamy* e *polygamous*). Constitúen excepcións a isto as formas “unida” (DRAG, s.v. *poligamia*), “relacións sexuais” (DIGALEGO, s.v. *polígamo*, *ma*) e “casada o emparejada” (DLE).

Así, na primeira das excepcións emprégase unha voz cun significado máis aberto e impreciso, sen concretar que tipo de vínculo é o que une a parella; na segunda, o significado restrínxese a un vínculo de índole sexual, o que descarta en principio os requisitos tanto da formalización da unión como da existencia dunha vinculación afectiva entre as persoas integrantes da relación; e na última recórrese a unha expresión disxuntiva para englobar dúas situacións posibles, ampliando a delimitación semántica do concepto. A este respecto, aproveitamos para sinalar a falta de coherencia do DIGALEGO na definición destas voces, xa que esta referencia ás relacións sexuais só figura na entrada *polígamo*, *ma* (“Que mantén relacións sexuais con máis dunha persoa nun mesmo período de tempo”), pero non na entrada correspondente ao substantivo derivado *poligamia* (“Unión matrimonial dun individuo con dous ou máis individuos doutro sexo”), na que o descriptor “unión matrimonial” exclúe toda forma de relación que non formalizase un contrato legal entre as partes.

Por outra banda, son varias as entradas que aluden ao sexo dos integrantes da unión de maneira máis ou menos explícita, suxerindo nestes casos que se trata de relacións heterosexuais: “persoa que está unida a varias do sexo oposto” (DRAG, s.v. *poligamia*), “unión matrimonial dun individuo con dous ou máis doutro sexo” (DIGALEGO, s.v. *poligamia*), “Multiplicidade simultánea de mulheres para um marido ou de maridos para uma mulher” (Priberam), “hombre casado con muchas mugeres” (DRAE-1780), “personne (homme ou femme) mariée [...] à plusieurs femmes, à plusieurs

hommes” (Larousse, s.v. *polygame*), “Homme uni à plusieurs femmes, femme unie à plusieurs hommes” (Petit Robert), “unione matrimoniale plurima sia di un uomo con più donne (*poliginia*), sia di più uomini con una donna (*poliandria*)” (Treccani) e “Unione coniugale di un uomo con più donne o di una donna con più uomini” (Zingarelli).

Noutro dos significados rexistrados alúdese ao modelo de relación, concibido por oposición a outros, en especial, a *monogamia* (§ Anexo 1, exemplario 9). Transcribimos a continuación un exemplo do francés:

polygamie : subst. fém. A.— Forme de régime matrimonial qui permet à un époux d’avoir simultanément plusieurs femmes (*polygynie*) ou, plus rarement, à une épouse d’avoir simultanément plusieurs maris (*polyandrie*). Anton. *monogamie*.

[*Chez les Indiens de la côte du Pacifique*] la *polygamie* était relativement rare, mais elle était permise aux hommes de haut rang (PAGE, *Dern. peuples primit.*, 1941, p. 114). La *polygamie africaine* se continue, chez les descendants d’esclaves, sous la forme de la multiplicité des amantes, chacune vivant dans un quartier différent (*Traité sociol.*, 1968, p. 329). [TLFi]

No exemplario 9 obsérvase que algunhas fontes non disgregan en acepcións distintas este significado, relativo á forma de organización social, e o analizado no exemplario 8, referido á situación de quen mantén vínculos afectivo-sexuais simultáneos con varias persoas, senón que integran as descrições de ambas as nocións nun mesmo enunciado definitorio, xa sexa unidas cunha locución conxuntiva (“así como” no caso do DRAG), xa sexa separadas por un punto e coma (no caso do DAF, Larousse e Petit Robert).²⁵ En cambio, outros dicionarios prefiren introducir o significado asociado ao modelo relacional nunha acepción propia (DHLP e DLE),

---

25 Por cuestións de claridade expositiva, non transcribimos a acepción completa do DRAG, DAF, Larousse e Petit Robert, senón que a primeira parte desta, correspondente ao estado ou situación, se reproduce no exemplario 8 e a segunda, relativa ao modelo ou tipo de relación, no 9.

ou ben ofrecen esta como única acepción para os sentidos tratados neste traballo (Infopédia, TLFi e Collins).

Aínda que a voz *poligamia* non contén referencias a ningún dos sexos no significante —ao contrario do que sucede con *poliandria* ‘moitos homes’ ou *polixinia* ‘moitas mulleres’, como explicaremos máis adiante—, algunhas definicións restrinxen o seu uso á situación na que un home se une a varias mulleres (Larousse, s.v. *polygamie*: “Fait, pour un homme, d’être marié simultanément à plusieurs femmes”, no exemplario 8); así e todo, o máis común é que se explicita que se trata da situación máis frecuente, como ocorre en “En parlant d’un homme ou, plus rarement, d’une femme” (TLFi), no exemplario 8, e nas seguintes especificacións do exemplario 9: “permite, généralement al varón, la pluralidad de cónyuges” (DLE), “généralement d’un homme avec plusieurs femmes” (DAF) e “permet à un époux d’avoir simultanément plusieurs femmes (*polygynie*) ou, plus rarement, à une épouse d’avoir simultanément plusieurs maris (*polyandrie*)” (TLFi).

De maneira análoga aos termos tratados anteriormente, nestas entradas lexicográficas inclúense tamén exemplos nos que se reflicten certos prexuízos, como a súa práctica en sociedades consideradas exóticas (Michaelis, no exemplario 8: “Em alguns países da África, muitos homens são polígamos”; Michaelis, no exemplario 9: “A poligamia faz parte de algumas culturas na África”; TLFi, no exemplario 9: “[Chez les Indiens de la côte du Pacifique] la polygamie était relativement rare, mais elle était permise aux hommes de haut rang” e “La polygamie africaine se continue, chez les descendants d’esclaves, sous la forme de la multiplicité des amantes, chacune vivant dans un quartier différent”), xulgadas como moralmente inferiores (DRAG, no exemplario 9: “Nalgúns pobos aínda está vixente a poligamia”) ou practicantes doutros credos (TLFi: “Le mahoméтан polygame peuple son paradis de femmes” e Petit Robert: “Musulman, mormon polygame. Tibétaine polygame”, no exemplario 8; e DAF: “Les mormons pratiquent la polygamie”, no exemplario 9). Noutros exemplos ponse de manifesto algún aspecto relativo á situación da muller nas unións polixínicas (TLFi, no exemplario 8: “Signe de richesse chez les polygames, donc de convoitise, elle [la femme] ne pouvait être mieux protégée chez les musulmans que par le port du

voile et le confinement” e Collins, s.v. *polygamous*, no exemplario 9: “There is growing concern that wives in polygamous marriages are unaware that they have no legal rights”).

Finalmente, algunhas informacións ou exemplos inciden tamén na súa consideración de delito nalgúns países occidentais, como acontece no exemplario 8 (DRAG, s.v. *polígamo, ma*: “Acusárono de polígamo”) e no 9: “Na nosa sociedade a poligamia é un delito” (DRAG), “La polygamie, reconnue par certaines religions, fréquente dans plusieurs pays d’Asie et d’Afrique, est condamnée par la loi française” (DAF), “En France, la polygamie est un délit puni par la loi” (Larousse) e “En France, la polygamie est punie par le Code pénal” (Petit Robert). Se ben é certo que os dicionarios reflicten os usos e costumes da sociedade que os produce, entendemos que determinadas especificacións poden interferir negativamente na descodificación destes conceptos cando se extrapolan a outros contextos. Así, por exemplo, de utilizarmos o dicionario para descifrar un texto sobre a poligamia en Nixeria, a explicitación de que constitúe un delito segundo o noso ordenamento xurídico pode dificultar a correcta interpretación do concepto.

En resumo, para a voz *poligamia* os dicionarios rexistran, igual que sucedía con *monogamia*, tres posibles significados: o primeiro, anticuado, referido á sucesión de varios matrimonios; o segundo, referido á simultaneidade das relacións; e o terceiro, alusivo ao modelo de relación caracterizado por esa simultaneidade nas relacións. De novo, a maioría das definicións require a existencia dun vínculo formal, aínda que outras especifican que abonda con que exista un recoñecemento social. Coinciden igualmente en mencionar o sexo dos participantes na relación, restrinxindo o concepto, como xa expuxemos, a unións formais heterosexuais e, máis en concreto, a aquelas nas que é un home o que se une a varias mulleres e non ao revés, cando etimoloxicamente a voz non se asocia a ningún dos sexos. Para finalizar, destacamos a presenza de certos prexuízos nos exemplos, ao relacionar o concepto co delito ou cunha práctica presente en sociedades exóticas, consideradas moralmente inferiores ou practicantes doutros credos.

3.3.1. Poliandria

Voz tomada do grego *πολυανδρία* (*polyandria*) ‘abundancia de homes’, substantivo creado a partir do adxectivo *πολύανδρος* (*polyandros*) ‘referido a un lugar, que ten moitos homes’, ‘referido a unha muller, que tivo ou ten varios maridos’. Os primeiros usos deste termo co significado de ‘estado da muller que está casada con varios homes simultaneamente’ atopámoslos en inglés en 1680 (Webster), en francés en 1765 (TLFi) e en italiano en 1769 (DELI), mentres que en castelán non se documenta ata 1825 (Google Books), aínda que cando comeza a ser máis empregado é a finais do século XIX, e en portugués ata 1899 (DHLP).

Este tipo de poligamia é o máis infrecuente, ademais de producir maior rexeitamento nas sociedades occidentais tradicionais. Así, na *Encyclopédie* de Diderot e D’Alembert chega a cualificarse de costume “imperdoable”, “indecente” e causa das rupturas matrimoniais:

Concluons de-là que la polyandrie est une coutume encore plus impardonnable que la polygamie ; qu’elle ne peut avoir d’autre motif qu’une lubricité très-indécente de la part des femmes, à laquelle les législateurs n’ont point dû avoir égard ; que rien n’est plus propre à rompre ou du-moins à relâcher les liens qui doivent unir les époux ; enfin que cette coutume est propre à détruire l’amour mutuel des parents & des enfants. (Diderot e D’Alembert 1751-1765, p. 935)

A voz *poliandria* rexístrase nos dicionarios referido á condición da muller unida simultaneamente a varios homes (§ Anexo 1, exemplario 10), como se advirte no seguinte caso:

poliandria: substantivo feminino 1. Estado da muller casada legalmente con varios homes ao mesmo tempo. *A poliandria circunscríbese á zona do Tíbet e á rexión meridional da India.* [DRAG]

Na maioría das definicións recollidas no exemplario 10 explícase o sexo das persoas que participan na relación, mencionando un axente único, unha muller, e un paciente plural, uns homes.

Atopamos unha excepción a isto nos enunciados do Webster e o Collins, onde non se inclúe ningunha referencia ao axente, de modo que nada impide que se lle poida atribuír calquera xénero ou mesmo calquera número. A ausencia da referencia ao xénero podería responder a dous motivos. Así, é posible que se deba á vontade do lexicógrafo de non restrinxir esta situación a parellas heterosexuais. No entanto, a razón que semella máis probable é a derivada dunha lectura heterocéntrica, pola cal o feito de que se aludan as parellas masculinas (“more than one husband or male mate”, “more than one husband”) obriga o usuario a inferir que a contraparte é de sexo feminino. Tamén constitúen excepcións as definicións dos adxectivos *poliandra*, no Priberam (“Que tem mais de um marido ao mesmo tempo”) e *polyandre*, no DAF (“Qui a plusieurs époux”) e Petit Robert (“Qui a plusieurs maris simultanément”). Nestes últimos casos, o axente é substituído por un deíctico (os relativos “que” e “qui”), en consecuencia non é posible coñecer o xénero concreto do seu referente. A pesar disto, no Priberam, o adxectivo *poliandra* considérase unicamente feminino, quizais por entender que só ten uso como cualificativo de nomes con xénero feminino, a diferenza dos dicionarios doutras linguas nos que figura como adxectivo, sen xénero asociado (§ exemplario 10: DAF, Larousse e Petit Robert). Por outra banda, se ben no DAF e Petit Robert non se concretaba nas definicións o xénero do axente, este si se localiza nos exemplos achegados, referidos en todos os casos ao xénero feminino (“Une femme polyandre”, no DAF, e “Femme polyandre”, no Petit Robert), mais cómpre ter en conta que a función dos exemplos é ilustrar algún dos usos das voces, de modo que non se debe interpretar que este emprego de *polyandre* sexa o único posible.

As relacións descritas nas demais definicións son, por tanto, heterosexuais, e están formadas por unha soa muller e un número variable de parellas masculinas: “varios” (DRAG), “vários” (DHLP), “dos o más” (DLE), “plusieurs” (DAF, Larousse, Petit Robert) e “more than one” (Webster, Collins). O tipo de vínculo que une os integrantes da relación é, en practicamente todas as definicións, o matrimonial, evidenciado nas expresións “casada legalmente”

(DRAG),²⁶ “casada” (DHLP, DLE), “mariée” (DAF, s.v. *polyandrie*), “being married” (Collins), así como nas referencias ás persoas participantes na relación, como “marido” (Infopédia e Priberam), “maris” (Larousse e Petit Robert, nos dous casos s.v. *polyandrie* e *polyandre*) e “husband” (Collins). En cambio, a definición do Webster amplía máis o concepto, xa que ademais de mencionar o marido, admite tamén a existencia doutras parellas, sempre que estas sexan de sexo masculino: “husband or male mate”. Disto concluímos que, segundo o Webster, non é preciso que a unión estea formalizada, a diferenza das outras fontes mencionadas.

Por outra banda, outra característica das relacións poliándricas é que teñen que coincidir no tempo, tal como se menciona nos repertorios anteriores a través das expresións “ao mesmo tempo” (DRAG, Infopédia e Priberam), “simultaneamente” (DHLP), “simultáneamente” (DLE), “en même temps” (Larousse, s.v. *polyandre*), “simultanément” (Petit Robert, s.v. *polyandrie* e *polyandre*), “at one time” (Webster) e “at the same time” (Collins). Non se inclúen referencias temporais nas definicións do DAF (s.v. *polyandrie* e *polyandre*) nin na do Larousse (s.v. *polyandrie*). No caso do DAF, no enunciado “État d’une femme mariée à plusieurs hommes” (s.v. *polyandrie*), a ausencia da especificación temporal podería provocar ambigüidade, posto que as relacións poderían ser simultáneas, como se indicaba nas definicións das obras anteriores, ou sucederse no tempo, como se mencionaba no estudo das voces *monogamia* e *bigamia*. No caso do Larousse, no texto definitorio “Cas particulier de la polygamie, dans lequel une femme peut avoir plusieurs maris” (s.v. *polyandrie*), a elisión desta información non se presta a interpretacións erróneas, posto que a referencia ao hiperónimo “polygamie” no descriptor xa invalida estas posibles ambigüidades na descodificación do concepto, tendo en conta que, nesta obra, o mencionado substantivo vincúlase á simultaneidade nas relacións.

---

26 A utilización do adverbio *legalmente* no DRAG resulta tautolóxica, xa que o verbo *casar* se define nesta mesma obra como “contraer matrimonio” (acepción 4) e *matrimonio*, á súa vez, como “unión dunha parella feita legal por medio dunha cerimonia formalizada” (acepción 1). Non hai ningún elemento, pois, nestas definicións que faga sospeitar que o matrimonio poida non ser legal.

Ademais do significado anterior, a voz *poliandria* tamén rexista outro sentido asociado ao modelo de relación, presente nun maior número de repertorios (§ Anexo 1, exemplario 11). A modo de ilustración, incluimos esta acepción recollida no GDXL:

poliandria: s.f. 1. Sistema matrimonial poligámico no que unha muller pode ter legalmente varios maridos. [GDXL]

A diferenza do que ocorría no bloque de significados presentado no exemplario 10, moitas destas definicións do exemplario 11 incorporan marcas diatóxicas. Así, atopamos referencias á etnografía e etnoloxía no DIGALEGO, á socioloxía no Michaelis e no TLFi, á antropoloxía no DIEC, no TLFi e no Treccani²⁷ e ás ciencias sociais no Cambridge. Os descritores refírense ben a un réxime matrimonial, aludido coas expresións “sistema matrimonial” (GDXL e DIGALEGO), “forma de matrimônio” (Michaelis), “unión matrimonial” (DIEC) e “forme de régime matrimonial” (TLFi), ben a un tipo de estrutura familiar ou social, coas locucións “tipo de organización familiar” (Infopédia), “mode d’organisation sociale” (DAF) e “istituzione sociale” (Zingarelli). A definición do Treccani engloba ambas as dúas nocións mediante o uso da fórmula “struttura matrimoniale e familiare”, mentres que as recollidas nas fontes consultadas para o inglés non encaixan en ningunha das categorizacións anteriores, pois a especificación de “practice” (Webster, Collins, Cambridge) parece máis orientada á descrición dun comportamento ou costume.

A maioría dos repertorios alude a unións formalizadas, principalmente a través da explicitación de “matrimonio”, “marido” ou outras fórmulas mencionadas no parágrafo anterior. Con todo, sorprende que algúns enunciados introduzan, ademais, referencias á lexitimidade da unión (por medio do adverbio “legalmente” no GDXL e DIGALEGO e dos adxectivos “légitime” e “legittima” no TLFi e Treccani, respectivamente), cando todo matrimonio constitúe, por definición, un vínculo legal.

---

27 Tal como se explicaba na nota 24 para o Zingarelli, no Treccani as referencias ás áreas de especialidade figuran no contorno da definición.

Localizamos excepcións ao requisito da formalización das unións no Webster e o Cambridge, onde se admite a posibilidade dunha vinculación menor entre os participantes a través da mención das formas “mate”, no primeiro repertorio, e “permanent [...] sexual partner”, no segundo. Esta extensión semántica tamén está presente noutros dicionarios, aínda que figura en acepcións independentes, como sucede no TLFi (“*P. anal., rare. Situation d’une femme qui a plusieurs amants*”) e o Treccani (“Per estens., il termine è usato anche con riferimento a situazioni occasionali e illegittime”). No primeiro caso, menciónase a existencia de varios amantes e, malia que nesta fonte se rexistran diversos significados para a voz *amant*, entendemos que aquí fai referencia ao home co que unha muller, casada ou non, mantén relacións máis ou menos prolongadas no tempo, especialmente de tipo sexual (“Homme avec lequel une femme mariée ou non entretient hors mariage et pour un temps plus ou moins long des relations surtout d’ordre physique”). Á súa vez, as relacións descritas no enunciado do Treccani exhiben aínda un menor grao de formalidade e compromiso ao admitir encontros ocasionais e ilexítimos.

Noutra orde de cousas, só unha minoría das fontes estudadas presenta este termo con relación ao seu hiperónimo *poligamia*. Menciónase na definición do GDXL e DIGALEGO (“sistema matrimonial poligámico”) e nun exemplo no DAF (“La polyandrie est un cas particulier de la polygamie”). En cambio, noutros dicionarios estas voces recóllense como sinónimos, como ocorre no TLFi (exemplario 11) e no Larousse (exemplario 10, onde tamén se ofrece como sinónimo o substantivo *bigamie*). Debemos aclarar que algúns repertorios empregan a etiqueta de sinonimia para presentar non só equivalentes, senón tamén voces do mesmo campo semántico pero, en calquera caso, este procedemento resulta confuso para o usuario.

Algunhas das definicións analizadas aluden a subtipos particulares de poliandria, ás veces descritos sucintamente (na Infopédia: “geralmente o irmão ou irmãos do primeiro marido”) e outras mesmo identificados co nome que reciben e tratados como subentradas ou formas complexas (no Treccani: “*p. adelfica* o *fraterna*, il caso più diffuso di poliandria che si ha quando i mariti di una donna sono

tra loro fratelli; *p. poliginica*, quella in cui, in caso di sterilità della donna, l'unione poliandrica viene estesa ad altra donna che viene associata alla prima sposa come 'con-moglie'"). Ademais destas especificacións, algúns enunciados inclúen datos adicionais que, se ben non resultan necesarios para identificar o concepto, si poden axudar á súa comprensión. Así, no Treccani aclárase que a poliandria é “tradizionale soprattutto tra alcuni gruppi tibetani (Nyinba, del Nepal) e dell'India (Toda)”. Isto permite situar este tipo de unións en territorios xeográficos concretos nos que é habitual, mais ten o inconveniente de restrinxilo en demasía e contribuír á súa percepción como un concepto exótico ou pouco próximo á cultura do usuario do dicionario.

Non son moitos os exemplos que se inclúen para esta voz e os poucos existentes raramente poden cualificarse de ilustrativos. Nun caso, xa mencionado, o exemplo permite relacionar o concepto con outras nocións semanticamente próximas (DAF, exemplario 11: “La polyandrie est un cas particulier de la polygamie”), mentres que outras fontes facían esta diferenciación no propio enunciado definatorio. En xeral, os exemplos documentados fan referencia á súa vinculación a territorios exóticos (DRAG:²⁸ “A poliandria circunscríbese á zona do Tíbet e á rexión meridional da India” e DAF, s.v. *polyandre*: “Les sociétés polyandres des îles Marquises”, no exemplario 10), transmiten nesgos que a asocian a pobos primitivos (TLFi: “Quant à la polyandrie, elle s'établit dans des pays misérables comme le Thibet [...]” e “La polyandrie est très rare en tant qu'institution établie. Beaucoup de tribus primitives permettent, [...]”, no exemplario 11) ou reflicten concepcións sexistas (TLFi: “Les sociétés commencent par la polygamie et finissent par la polyandrie... L'homme baisse et la femme monte; c'est fatal!”, tamén no exemplario 11).

A modo de conclusión, destacamos que os dicionarios asocian *poliandria* con dous posibles significados: o primeiro, referido á condición da muller unida simultaneamente a varios homes, e o

---

28 Este exemplo do DRAG non corresponde ao significado presentado, xa que nesta fonte a única acepción rexistrada é “Estado da muller casada legalmente con varios homes ao mesmo tempo”. Con todo, nel non se alude á situación da muller, senón ao modelo relacional derivado dese estado.

segundo, ao modelo relacional no que se adopta este tipo de vínculos. Nas definicións analizadas é frecuente a introdución de marcas diatécnicas, en especial relacionadas co ámbito da antropoloxía ou a socioloxía. Por outra banda, os enunciados especifican que a unión debe ser legal, excluindo a posibilidade de abranguer outros vínculos menos formais, e reiteran a visión heterocéntrica xa mencionada nas descrições precedentes, ao considerar que a persoa que mantén relación con varios homes ten que ser necesariamente unha muller. Porén, atopamos excepcións a isto último no Webster e no Collins, pois nos seus enunciados non se menciona ningunha referencia ao sexo do axente da relación. Por último, é posible identificar certos prexuízos nos exemplos recollidos, ao asociar esta forma a territorios exóticos ou pobos primitivos e incluír, mesmo nalgún caso, xuízos sexistas.

3.3.2. Polixinia

O termo *polixinia* formouse nas linguas modernas a partir do adxectivo grego *πολυγύναιος* (*polygynaios*) ‘de moitas mulleres’, por analoxía con outros substantivos relacionados, como *poligamia* e *poliandria*. Aparece co significado de ‘estado do home que está casado con varias mulleres á vez’ en 1758 en francés (BNF), en 1769 en italiano (DELI) e en 1780 no inglés (Webster). No castelán, aínda que se documenta por primeira vez con esta acepción nunha obra de 1819 (Google Books), o seu emprego ao longo do século XIX restrínxese especialmente ao eido da botánica e non é ata finais do século XIX e principios do XX cando se comeza a usar con maior profusión para designar este modelo relacional. No caso do portugués, a primeira documentación deste substantivo é bastante tardía: 1899 (DHLP).

A pesar de que a *polixinia* é a forma máis común de poligamia, este termo non se recolle na nomenclatura dalgúns dicionarios, mentres que *poliandria* si estaba presente en todas as obras analizadas. En concreto, *polixinia* está ausente do DRAG e do TLFi, malia que nesta última fonte si se describe en dous artigos, correspondentes aos seus formantes: *poly-* e *-gyne*.

Afondaremos, en primeiro lugar, no significado referido á condición do suxeito unido simultaneamente a varias mulleres (§ Anexo 1, exemplario 12). Reproducimos deseguido un exemplo do portugués:

poliginia: nome feminino 2. Estado de un homem que está casado com muitas mulheres. [Priberam]

Á vista das transcricións do exemplario 12, pode observarse que este significado non é común nas obras lexicográficas. Nas que si se recolle, infírese que as relacións descritas son unións formalizadas, debido á presenza das voces “casado”, no Priberam, Michaelis e DHLP; “épouses”, no TLFi; e “wife”, no Collins. Localizamos unha excepción no Webster, onde se emprega o sintagma “wife or female mate”, que amplía o alcance conceptual a outro tipo de relacións con menor grao de vinculación entre os integrantes.

En canto ao número de participantes na relación, en ningún dicionario se achega unha cuantificación precisa, como tampouco se facía nas definicións dos termos referidos ás demais relacións poligámicas. As especificacións son en todos os casos imprecisas, aínda que atopamos fórmulas con maior grao de corrección que outras. Así, coa expresión “more than one” (Webster e Collins) infórmase de que o número de parellas ten que ser igual ou superior a dous, mentres que con “várias” (DHLP), “diversas” (Michaelis) e “plusieurs” (TLFi) non se indican límites mínimos nin máximos na cantidade e, finalmente, con “muitas” (Infopédia) infírese un número elevado, mais isto préstase a inferencias subxectivas segundo cada usuario, posto que non todos pensaremos na mesma cantidade. Outra característica destas relacións é que son concorrentes, o que se manifesta nas definicións mediante o emprego de certas referencias temporais, como “simultaneamente” (Michaelis, DHLP), “at a time” (Webster) e “at the same time” (Collins). Os enunciados nos que se omite esta información poden resultar ambiguos, como ocorre no Priberam ou TLFi, onde podería interpretarse que os matrimonios son sucesivos e, por tanto, non concorrentes.

Este concepto tamén se asocia maioritariamente a unións heterosexuais, a través da oposición home/mulleres, explícita no Priberam, Michaelis, DHLP e TLFi. Nos dicionarios de inglés

alúdese ao sexo do paciente por medio de palabras referidas a mulleres (“wife”, no Webster e Collins) ou do adxectivo “female” (Webster), pero non se proporciona información do axente, ausente destes enunciados definitorios. Deste modo, igual que sucedía con *polyandry*, déixase en mans dos usuarios a interpretación adecuada do texto, a maioría dos cales pode chegar a asumir, como consecuencia da tradición heterocéntrica, que o axente corresponde a un home.

A continuación, preséntase un segundo significado de *polixinia*. Neste caso, o concepto asóciase a un tipo de relación no que un home se une a dúas ou máis mulleres de maneira simultánea (§ Anexo 1, exemplario 13), como sucede no GDXL:

polixinia: s.f. 1. Sistema de matrimonio polígamo polo cal unha persoa pode estar casada con varias simultaneamente. [GDXL]

Estes significados mostran marcas diatóxicas en maior proporción que no significado anterior, amosado no exemplario 12. En concreto, circunscríbense á antroploxía (Michaelis, DIEC e Trecani), á etnoloxía (Michaelis e Zingarelli) e ás ciencias sociais (Cambridge). Isto evidencia que o tratamento da adscripción temática non é coherente no par *poliandria/polixinia*, posto que atopamos casos nos que estas voces se asocian a tecnolectos distintos nun mesmo dicionario e outros nos que un dos termos está marcado diatóxicamente mentres que o outro non. É o que ocorre, por exemplo, no DIGALEGO, onde se mostra *poliandria* etiquetado como voz da etnografía e etnoloxía, mentres *polixinia* non mostra ningunha especificación temática; no Michaelis *poliandria* relaciónase coa socioloxía, cando *poliginia* se asocia coa antroploxía e a etnoloxía; e no DIEC, *poliandria* mostra as marcas correspondentes a antroploxía e lingua común, mentres que *poliginia*, que designa a relación poligámica máis frecuente, non se relaciona coa lingua común mais si coa zooloxía, cando a definición non se centra no comportamento animal.²⁹

---

29 Lembramos que o enunciado do DIEC é “Unió matrimonial d’un home amb més d’una dona simultàniament”, por tanto, o emprego do descriptor ‘unión matrimonial’ exclúe a asociación do concepto co ámbito zoolóxico.

Os descritores empregados no comezo da definición vincúlanse maioritariamente cun tipo de réxime matrimonial, como ocorre nas expresións “sistema de matrimonio polígamo” (GDXL), “sistema matrimonial poligámico” (DIGALEGO), “unión matrimonial” (DIEC), “régime matrimonial” (TLFi) e “unione matrimoniale plurima” (Treccani, s.v. *poliginia*), aínda que tamén se observan outras fórmulas relacionadas cun tipo de organización familiar ou social, como “tipo de organização familiar” (Infopédia), “régimen familiar” (DLE), “istituzione sociale” (Zingarelli) e, por último, outras expresións máis xenéricas, como “costume ou regra” (Michaelis) e “practice” (Webster, Collins e Cambridge).

Ademais das alusións a unións formais e heterosexuais dun home con dúas ou máis mulleres, nalgunhas definicións atopamos referencias a outras informacións, por exemplo, que se trata dun tipo de poligamia (“sistema de matrimonio polígamo” no GDXL; “sistema matrimonial poligámico” no DIGALEGO; “cas particulier de la polygamie” no Larousse). A este respecto, destacamos que no TLFi, baixo o prefixo *poly-*, se informa de que habitualmente se usa a voz *polygynie* como sinónimo de *polygamie*, cando en realidade é un hipónimo desta, aínda que é certo que a polixinia é o tipo de poligamia co que estamos máis familiarizados os usuarios destes dicionarios. Por outra parte, certas fontes tamén apuntan que é unha práctica legal nalgunhas culturas (“legittima in diverse culture” no Treccani, s.v. *poliginia*) ou mencionan a existencia de implicacións socioeconómicas (“in molte società dove vige la poliginia ogni sposa, o ‘con-moglie’, costituisce, insieme con la propria prole, un gruppo sociale ed economico distinto, da molti considerato la configurazione minima di famiglia nucleare” no Treccani, s.v. *poliginia*).

Igual que nos termos estudados con anterioridade, os exemplos son infrecuentes e os existentes reflicten a presenza de diversos prexuízos na sociedade. En concreto, só se inclúen no TLFi e no Treccani, onde se vincula a polixinia con sociedades pouco desenvolvidas, ao referirse aos pobos que a practican como “tribos” (Treccani, s.v. *poliginico*: “tribù poliginica”, no exemplario 13; e TLFi: “Beaucoup de tribus [...]”, no exemplario 12). Adicionalmente, no TFLi evidénciase a superioridade moral de quen describe estas prácticas (“À l’origine, la polygynie n’est pas plus due à la sensualité

masculine qu'elle n'est considérée comme dégradante pour les femmes", no exemplario 13); alúdese a comportamentos negativos considerados habituais nas mulleres, como as discusións ou as pelexas entre as esposas ("Beaucoup de tribus allèguent en faveur de la polygynie sororale le fait que les épouses d'un homme ne se querellent jamais si elles sont sœurs", no exemplario 12); e perséguese o rexeitamento social a través da reprodución de casos controvertidos, como as unións con persoas emparentadas ("Le mariage plural avec une femme et sa fille d'un autre lit, forme de polygynie habituellement associée au mariage matrilatéral avec filiation matrilinéaire", no exemplario 12).

Puidemos ver como a voz *polixinia* está ausente dalgúns dos repertorios analizados, en concreto, do DRAG e do DAF, cando nestes si se recollía o termo afín *poliandria*. As obras nas que se documenta tenden a considerala un termo especializado asociado ás áreas da antropoloxía, etnoloxía ou socioloxía; porén, estas marcas diatómicas non coinciden coas empregadas na descrición de *poliandria*. En liñas xerais, os dicionarios ofrecen dous significados posibles para este lema: o primeiro, referido ao estado ou condición do home unido simultaneamente a varias mulleres; e o segundo, o modelo relacional no que predomina ese tipo de unións. Dos enunciados definitorios dedúcese que as relacións deben ser formais, posto que se inclúen referencias explícitas ao matrimonio ou aos cónxuxes. Malia ser esta a concepción predominante, atopamos unha excepción a isto no Webster, no que se describe a noción de maneira máis xeral. Así mesmo, as relacións descritas son maioritariamente heterosexuais, pois en case todas as obras é un home o que se relaciona con varias mulleres. Con todo, os enunciados consignados no Webster e no Collins non especifican o sexo do axente da relación, igual que sucedía no caso de *poliandria*, de modo que podería concluírse que non discriminan as unións homosexuais. En ningún dos artigos lexicográficos que analizamos se introducen especificacións do número de persoas que integran a relación, sempre e cando este sexa superior a dous, co cal pode inferirse que a bigamia estaría incluída neste concepto. Por último, gustaríanos denunciar a escasa presenza de exemplos e a falta de neutralidade que estes exhiben a causa da existencia dunha percepción social negativa deste tipo de relación.

4. Proposta de definición

No apartado precedente puxemos de manifesto a presenza de inexactitudes nas entradas que se rexistran nos dicionarios para as voces obxecto de estudo. Faise necesaria, pois, a introdución de mellores nestas obras para actualizar a definición dos conceptos, evitar a súa adscripción a un ou outro sexo e eliminar os prexuízos que se transmiten aos usuarios tanto nos enunciados definitorios coma nos exemplos. Nas seguintes liñas trataremos de analizar os significados implicados hoxe en día nos termos anteriores para ofrecer unha nova proposta de redacción das entradas. Nelas procuraremos liberar os enunciados, na medida do posible, de nesgos ideolóxicos e incorporar en novas acepcións estes semas adquiridos recentemente.

Comezando coa monogamia, observamos que a maioría dos repertorios mencionaba explicitamente o sexo dos participantes na unión, home e muller, o que constitúe un trazo considerado discriminatorio hoxe en día para as persoas homosexuais, cuxa unión monógama xa está legalizada en 34 países.³⁰ Ademais, considerábase a formalización da relación como un requisito inherente ao concepto, porén, son moitas as parellas que optan por non cumprir con ese trámite e non por iso deixamos de consideralas monógamas, sexan estas parellas de feito, formen parte de unións estables sen recoñecemento legal ou de relacións que, a pesar de ser máis inestables que nos casos anteriores, mostran un grao de compromiso maior que o existente en encontros esporádicos. Nos cóncores do galego podemos atopar algúns usos nos que se poden intuír estas novas realidades. Agora ben, a delimitación semántica do concepto xa non parece tan nítida cando consideramos a existencia de infidelidades nunha relación integrada por dúas persoas. Os exemplos seguintes ofrecen unha visión da monogamia na que se tolera a existencia de “aventuras” con terceiras persoas, quizais xustificada porque o vínculo con estas está moito menos consolidado ou ten menor carga afectiva:

---

30 *Marriage Equality Around the World*, Human Rights Campaign, <https://www.hrc.org/resources/marriage-equality-around-the-world>

Para min ser **monógama** non significa pecharte con esa parella e non deitarse con outra persoa. Se xorde a posibilidade nun momento dado, déitaste con outra persoa. [Úrsula Heinze, *Arredor da muller en 18 mundos* (1985); a través do TILG]

As parellas convencionais fan un acordo de **monogamia** social, tolerando en moitas ocasións as infidelidades ou reprimindo o desexo e o amor a outras persoas. [Chis Oliveira e Amada Traba, *Am@me. Pensar o amor no século XXI* (2018); a través do CORGA]

Ademais, aínda que son **monógamos**, son frecuentes as aventuras extraconxugais e a taxa do que sería equivalente ao divorcio é alta. [Jorge Mira, *A ciencia no punto de mira* (2011); a través do CORGA]

Noutros contextos parece empregarse o termo xustamente de maneira contraria, asociando o concepto da monogamia á fidelidade absoluta da parella:

Minto: agora son **monógama**, non me interesan as aventuras, nin follar por follar, facer o amor é máis emocionante [...]. [Xosé Antonio Perozo, *Martázul* (2001); a través do CORGA]

[...] pero aquel macarra era un macarra guapo e vivía unha subvida [...] pola que ela se sentía atraída, malia que tentara convencerse de que o da noite anterior fora un erro, que estaba fumada, que o amor debe ser **monógamo** e para sempre. [Jau-reguizar, *Comendo espaguetis diante da televisión* (1998); a través do CORGA]

Por tanto, a proposta que redactemos para actualizar a definición de *monogamia* terá que ter en conta estas dúas perspectivas. Á marxe desta consideración, noutros usos actuais do termo pódese intuír que a monogamia xa non constitúe só un modelo de relación nin un simple estado que se lle atribúe a unha persoa en función da unión da que forma parte, senón un estilo de vida ou unha actitude ante o amor, mais este trazo non ten cabida nas definicións actuais dos dicionarios. De igual forma que cada vez máis persoas adoptan

a solteiría voluntaria como opción vital,³¹ tamén é frecuente que algunhas se declaren, por exemplo, monógamas aínda cando non teñan parella,³² coma se fose unha inclinación ou tendencia fronte a outras posibles opcións. Sen ir máis lonxe, as aplicacións de citas, tan populares nos nosos días, están a introducir actualizacións para permitiren aos usuarios elixir entre os distintos modelos de relación aquel que máis encaixe coas súas preferencias ou expectativas.³³ Téñase en conta a este respecto que a escollo se realiza con anterioridade ao establecemento da relación e non responde, por tanto, a unha caracterización desta.

Neste sentido, cabe mencionar que comeza a xeneralizarse o uso da expresión *orientación relacional*³⁴ para aludir a como unha persoa se relaciona, é dicir, á maneira na que constrúe as súas relacións sexo-afectivas con outras persoas (Stevens 2019, p. 6).³⁵ Esta denominación foi creada por analogía con *orientación sexual*, que designa a tendencia dunha persoa a sentirse atraída por outras segundo o sexo ou xénero ao que pertencen. A orientación relacional engloba as dinámicas, comportamentos, actitudes ou identidades³⁶

---

31 Nun estudo elaborado polo Pew Research Center estímase que o 50 % das persoas solteiras dos Estados Unidos non mostra interese en establecer unha relación: “Half of singles say they are not currently looking for a relationship or dates, while about a quarter say they are looking for either a committed romantic relationship or casual dates (26 %), and smaller shares say they are looking only for a committed romantic relationship (14 %) or only for casual dates (10 %)” (Brown 2020).

32 A modo de exemplo, reproducimos aquí un extracto, tirado do blog *Saltando la línea roja*, no que se menciona a posibilidade de que unha persoa que non teña parella sexa igualmente monógama: “les comento un pouco con que ‘tipos’ de hombres contacto a través de las plataformas de internet. Son monógamos con o sin pareja”. [<https://saltandolalinearoja.com/author/saltandolalinearoja/page/19/>].

33 <https://www.tinderpressroom.com/2023-03-16-RELATIONSHIPS-IN-2023-TAKE-MANY-FORMS,-TINDER-DATERS-ARE-SAYING-YES-TO-ALL-THE-POSSIBILITIES>

34 O sintagma é amplamente utilizado en galego por Lema (2020, 2022).

35 Stevens define o concepto *relationship orientation* como “the way in which people construct and engage in intimate relationships” e explica que inclúe distintas formas de relacións, “from monogamous to any form of extra-dyadic relationships (non-monogamous)”.

36 Rubel e Burleigh (2020) mostran a gran variabilidade existente nos semas empregados na bibliografía especializada para describir o concepto de poliamor e, para efectos da súa investigación, teñen en conta só os seguintes: ‘identidade’ (“identity”), ‘convicción ou preferencia’ (“relationship beliefs/preferences”), ‘acordo na relación’ (“relationship agreement”) e ‘estado na relación’ (“relationship status”).

dun individuo con respecto ás conexións sexo-afectivas que establece con outros. Este concepto baséase logo nunha predisposición, inclinación ou tendencia do suxeito a formar vínculos dun modo particular, desenvolvendo xa sexa unha ou varias conexións sexo-afectivas simultáneas, e esta preferencia adoita reproducirse nas sucesivas relacións coma se se tratase dun padrón condutual. Deste xeito, unha persoa que se considera monógama ou poliamorosa, por exemplo, buscará crear vínculos que se axusten ás características desa orientación.

En Lema (2022, p. 192) atopamos a resignificación dalgúns termos que designan os modelos relacionais. En concreto, na seguinte pasaxe preséntase a monogamia non como un tipo de relación, senón como unha posible escolla entre as orientacións relacionais existentes:

Aínda que sexa certo que desde hai un tempo se fala cada vez máis de relacións tóxicas e das violencias que trae consigo o romanticismo, rara vez se propoñen as infinitas orientacións relacionais alternativas á monogamia para que cada persoa reflexione e escolla aquela que mellor encaixe coa súa forma de ser e entender os afectos.

Por outra banda, cómpre ter presente que nas unións monógamas asumimos con carácter xeral que os dous participantes comparten unha mesma orientación monógama, mais existen outros vínculos nos que a orientación non é común a todos os integrantes da relación. Así, no amplo espectro dos tipos de unión, naquelas coñecidas como *mono-poli* (*mono-poly relationship* ou *poly-mono relationship*) só un dos membros se considera monógamo, mentres que o outro se declara poliamoroso. Tamén pode ocorrer que unha persoa cunha determinada preferencia relacional se involucre nun modelo de unión distinto do que en principio correspondería á súa orientación³⁷ ou que se revele máis ou menos monógama ou

---

37 No seguinte exemplo do CORPES, unha persoa que se declara monógama accede a formar parte dunha relación polígama para obter un beneficio: “[...] jamás con Aysha estubo en peligro mi poligamia. Ella, abiertamente monógama, aceptó el matrimonio porque servía a sus fines y era el modo de tenerme cerca y de intentar apropiarse del todo

poliamorosa en función das circunstancias (*monogamish, polyflexible*).³⁸ Cabe precisar que estas escollas non son inamovibles, pois unha mesma persoa pode transitar por distintas orientacións ao longo do seu percorrido vital.

Á vista do exposto anteriormente, propoñemos unha nova redacción para a voz *monogamia*, na que corriximos as inexactitudes detectadas nas entradas reproducidas no apartado 3 deste artigo e incorporamos os novos sentidos cos que se usa, de xeito que se represente de maneira máis fidedigna a realidade dos novos tempos:

monogamia:

1. ant. Situación da persoa que casou unha soa vez. *Non coñeceu outra situación máis que a monogamia, pois non volveu casar con ningunha outra muller.*
2. Situación da persoa que mantén unha relación afectivo-sexual só con outra. *Vivo en feliz monogamia co meu marido.*
3. Modelo de relación en que participan dúas persoas, as cales manteñen un vínculo afectivo-sexual entre elas. *A monogamia é un vínculo exclusivo entre os integrantes dunha parella.*
4. Inclinación dunha persoa a relacionarse afectivo-sexualmente só con outra de cada vez. *Non contemplo outra orientación relacional distinta da monogamia.*

Na nosa proposta, recolleemos unha primeira acepción referida á existencia dun único matrimonio, na que reflectimos o sentido recto que se documentaba nas obras máis antigas e, para informar desa falta de vixencia actual, incluímos a correspondente marca diacrónica. A segunda acepción fai alusión á situación da persoa que mantén unha relación con outra, cunha enunciación suficientemente xeral como para permitir as dúas posturas xa comentadas verbo da existencia de infidelidades (relación exclusiva/relación non exclusiva). Na terceira acepción rexistramos outro dos significados que se mencionaban nas obras consultadas, no que se considera a

---

de mí. Y también de progresar en su carrera profesional, ¿por qué no?”. [Guillermina Mekuy Mbá Obono, *Tres almas para un corazón* (2011)].

38 Os termos citados foron tirados deste glosario: <https://www.wearcuriousfoxes.com/read/glossary-of-curiosity-sex-positive-and-non-monogamous-terms>

monogamia un tipo ou modelo de relación caracterizado por seren dúas as persoas que participan na relación. A diferenza do que ocurría nas acepcións anteriores, nas que se poñía o foco só nun dos participantes da relación, nesta aludimos a ambos os dous participantes, dado que o principal criterio que permite distinguir este modelo doutros é o número de integrantes involucrados na relación. Así, mentres que son tres as persoas que participan nunha unión bígama, os vínculos monógamos afectan só dúas persoas.³⁹ Por último, na cuarta acepción introducimos o sema adquirido máis recentemente, referente á monogamia como a orientación relacional da persoa que mostra preferencia por establecer vínculos monógamos. Como xa expuxemos, a consideración da monogamia como unha inclinación xorde a raíz do auxe do poliamor e outras novas formas de relaciónárense os individuos, como necesidade da persoa de visibilizar a súa preferencia relacional, aínda cando no momento considerado non mantecía ningunha relación ou participe nun tipo de vínculo distinto do desexado. É dicir, xa non é o tipo de relación o que define unha persoa, pois hoxano existe unha tendencia a reivindicar as preferencias relacionais como un dos elementos constituíntes da identidade de cada individuo.

Nos enunciados propostos empregamos substantivos de sexo non marcado (“persoa”) e formas indeterminadas (“outra [persoa]”) para referírmonos aos dous participantes da relación; en consecuencia, as definicións abranguen tanto as unións heterosexuais coma as homosexuais. No terceiro, relativo ao modelo de relación, cambiamos a aproximación ao concepto, afastándonos do significado etimolóxico (‘unha unión’) para centrármonos, como xa mencionamos, no número de membros da relación (‘relación de dúas persoas’).

---

39 Para ilustrar este sema, recorremos ás seguintes concordancias do CORGA. Nelas, a voz *monogamia* non se relaciona coa situación na que se atopa un individuo en particular, senón que se asocia cun modelo de unión entre outros posibles: “A carón destes cambios vemos que dende o modelo amoroso neoliberal, e co argumento de que a liberdade é o ben supremo, se cuestiona a **monogamia** tradicional, o que en principio parece un avance, cando realmente, o seu obxectivo é confundirnos, coándonos o individualismo disfrazado de liberdade” [Chis Oliveira e Amada Traba, *Ám@me. Pensar o amor no século XXI* (2018)]; “Aquí, por tanto, parece estar a chave: é posible que unha expresión determinada neses xenes determinou a predisposición de cada especie á **monogamia** ou **poligamia**” [<https://www.gciencia.com/medioambiental/monogamia-xenetica/>].

Ademais, prescindimos da alusión ao grao de formalidade que debe acadarse na relación, pois entendemos que co emprego dos sintagmas “relación afectivo-sexual” e “relacionarse afectivo-sexualmente” xa queda implícita a existencia dun vínculo máis ou menos estable na unión e isto supón a exclusión no concepto de monogamia dos encontros puntuais ou ocasionais.

No caso da bigamia, xa comentamos no apartado correspondente a presenza de certos prexuízos nas definicións lexicográficas estudadas. Probablemente debido ao escaso contacto que teñen as sociedades occidentais con esta forma de relación, a descrición do concepto limítase a mencionar a súa ilegalidade nos ordenamentos xurídicos dos países ligados a cada dicionario. Con todo, consideramos que a descrición desta voz como delito é cuestionable, xa que este enfoque supón unha aproximación parcial e nesgada da realidade, ao querer extrapolar unhas convencións particulares a territorios ou comunidades rexidos por outros usos e costumes. Nos seguintes exemplos mostramos algúns usos recollidos nos córpora do galego, nos que se evidencian algunhas connotacións asociadas a esta voz:

Serán tamén albo do seu labor a reforma de costumes procurando suprimir infraccións morais, algunhas fortemente arraigadas ao non considerárense como pecaminosas polos fieis —amancebamento, simple fornicación, adulterio, **bigamia**...—, así como as transgresións espirituais [...]. [Domingo L. González Lopo, “Vida e morte nas parroquias galegas da idade moderna: cambios e permanencias”, en F. García Pazos (coord.), *A parroquia en Galicia: pasado, presente e futuro* (2009); a través do CORGA]

Nos fundamentos da sentenza o maxistrado explicita en relación coa primeira muller de Monteagudo, que o seu segundo matrimonio “constituiría outro delicto de **bigamia** [...]”. [Redacción, *O Correo Galego* (7/II/1995); a través do CORGA]

Como se tivese amante e esposa á vez e a vontade...

—Ou como se foses **bigamo**. [Euloxio R. Ruibal, *De corpo enteiro* (1994); a través do CORGA]

Os exemplos transcritos poñen de manifesto algúns dos valores que os falantes lle atribúen á bigamia, como a súa asociación con “pecado” ou “infracción moral”, “delito” ou “falta de fidelidade”, todos eles marcados negativamente. Se ben nalgunhas definicións de *monogamia*, *poligamia* e as variantes desta última algunhas fontes apuntaban á posibilidade de que o recoñecemento destas relacións fose social, no caso de *bigamia* ningún repertorio admite esta posibilidade. Certo é que na sociedade actual e coa lexislación vixente parece pouco probable que poidamos chegar a considerar bigamas ou polígamas as unións plurais de carácter máis inestable ou ocasional, dada a existencia de grandes prexuízos arredor destes termos que fan que estean connotados negativamente. Este feito podería explicar a rápida adopción na lingua de préstamos empregados para designar novos tipos de relación (por exemplo, *poliamor* ou *relación aberta*, entre outros), quizais non tan distintos en esencia dos modelos tradicionais, pero desde logo desprovistos de cargas semánticas preexistentes.

Outro dos prexuízos xira arredor da especificación do sexo dos participantes, dado que algunhas definicións asumen, xa sexa de modo explícito ou implícito, que é un home quen establece relacións simultáneas con dúas mulleres (véxase a este respecto as definicións do TLFi [s.v. *bigamie* e *bigame*] ou do Zingarelli [s.v. *bigamo*]). Isto pode deberse a que as definicións lexicográficas aluden á necesidade de que exista un recoñecemento formal para a poligamia e os seus subtipos (bigamia, poliandria e polixinia) e precisamente os territorios nos que se dá ese recoñecemento son os máis represores das unións homosexuais. Este pode ser un dos motivos subxacentes do grande éxito acadado en épocas recentes polo termo *poliamor* e outras voces afíns, xa que a diferenza das formas designativas dos modelos relacionais tradicionais, estes préstamos permiten nomear aquelas relacións integradas por tres ou máis persoas con independencia do seu sexo e do grao de formalización do seu vínculo. A consecuencia disto, na nosa investigación non rastrexamos contextos nos que se dea conta da aplicación da poligamia e os seus hipónimos ás relacións homosexuais. Con todo, consideramos que non debemos restrinxir estes conceptos a unións heterosexuais, ao igual que propuxemos

para *monogamia*, xa que non existe ningún impedimento para que aquelas poidan producirse nun momento dado.

A continuación ofrecemos unha proposta de definición da voz *bigamia* na que intentamos corrixir as deficiencias detectadas nos enunciados existentes:

bigamia:

1. ant. Situación da persoa que casou por segunda vez. *Tras a segunda voda da viúva, a súa bigamia non foi ben vista entre os veciños.*
2. Situación da persoa que mantén dúas relacións afectivo-sexuais simultáneas. *Nunca lles ocultou a súa bigamia aos seus fillos, que sempre presumiron de teren dous pais.*
3. Modelo de relación en que participan tres persoas, caracterizado pola existencia de dous vínculos afectivo-sexuais que un dos integrantes mantén simultaneamente cos outros dous. *A bigamia foi despenalizada nese país.*

Nesta proposta recolleemos en primeiro lugar unha acepción específica para ese sentido recto, hoxe en día desusado, de xeito que incorporamos a correspondente marca diacrónica. A segunda acepción céntrase na situación da persoa que se relaciona simultaneamente con outras dúas. Na terceira defínese este termo como un modelo relacional, no que se fai fincapé tanto no número de participantes coma no número de vínculos existentes, polos motivos que xa se explicaron na sección referente á monogamia.⁴⁰ Nelas non aludimos ao sexo dos participantes, como si ocurría na maioría dos dicionarios analizados, de maneira que simplemente recorreremos

---

40 Se ben nos semas referidos á situación ou estado dun individuo o foco do enunciado definitorio debe colocarse sobre este, no sema alusivo ao modelo de relación o foco debe ampliarse para englobar o conxunto dos participantes. Para ilustrar esa afirmación, tomamos como exemplo a seguinte concordancia do CORGA, na que se alude ao alcance da bigamia nun país (A China): “O caso de Cheng Kejie foi o factor desencadeante dun informe, a escala estatal, no que se recoñecía que o concubinato e a **bigamia** estaban amplamente estendidos no país e eran unha ameaza para a estabilidade da familia e, en consecuencia, para a sociedade” [Axencia, *O Correo Galego* (26/XII/2009)]. Por tanto, neste contexto obsérvase que a bigamia, entendida como modelo de relación, non se restrinxen ao individuo que mantén dous vínculos, senón que abrangue tamén aquelas persoas coas que este se relaciona.

aos substantivos sen morfemas de xénero “persoa” e “integrante” e a indefinidos como “outro”. Tampouco facemos referencia á formalización da unión, posto que, como se evidencia no uso, non é necesario que exista un recoñecemento legal ou social da situación.⁴¹ Así mesmo, prescindimos da especificación dun grao mínimo de estabilidade nas relacións, debido á razón mencionada na proposta relativa a *monogamia*. Por outra banda, evitamos restrinxir estes conceptos a culturas nas que a bigamia está social ou legalmente aceptada, xa que esta tamén pode existir con maior ou menor grao de encubrimento noutras sociedades nas que está penalizada,⁴² entre elas a nosa.

O significado expresado na última acepción podería parecer semanticamente próximo ao que posúen as formas *trío*, *triángulo* ou *triade*, entre outras, cando son empregadas no ámbito das relacións. Porén, debe terse en conta que en *bigamia* a perspectiva se centra na persoa que mantén os dous vínculos simultáneos, como se deduce da presenza nesta voz do prefixo *bi-* e o tema culto *-gamia* (‘unión, vínculo’), mentres que os outros conceptos reciben denominacións alusivas á participación de tres persoas, sen que destaque ningunha delas en concreto, como evidencia o feito de que todos os significantes conteñan un morfema referente a *tres*. Por outra banda, non consideramos oportuno introducir o sema referido á orientación

---

41 Nesta concordancia extraída do CORPES reflíctese a situación de solteiría da persoa: “Se dejaba ver con Fanny en unos lugares —anota Camarasa en su libro— y con Elina en otros, bajo la rigurosa prohibición de ser fotografiado, y sobrevivía como un soltero **bigamo**, feliz en su indecisión” [Pablo Sirvén, “Juan Duarte, el primer adelantado mediático”. *Lanacion.com* (Buenos Aires, 6/IV/2003)]. Nestoutra, tamén do CORPES, a protagonista mantén unha relación afectivo-sexual legalizada cunha persoa, o marido, e outra non formalizada co amante: “Los días de semana con el amante, los sábados y domingos con el marido, enero con el marido, febrero con el amante. Era una **bigama** perfecta pero ¿cómo pudo hacerlo! ¿Cómo podía estar con el marido y un amante sin alterarse y llevar doble vida como si fuera tan fácil?” [Elizabeth Subercaseaux, *Un affaire casi perfecto* (2010)].

42 Resultan significativas estas concordancias documentadas no CORPES: “Estas son las circunstancias que rodean la aceptación de la **bigamia**, que no se produce en derecho sino en hecho. No estaría en discusión su despenalización sino la penalización de la irresponsabilidad” [Oscar Collazos, “Bigamia, poligamia y otras miserias”. *El Tiempo* (Bogotá, 28/VI/2001)], “El próximo 24 de julio, cuando entre a regir la despenalización de la **bigamia**, por primera vez en un siglo el país estará haciendo un acto de reconocimiento a una verdad indiscutible: Colombia es un territorio bigamo” [“Soy fiel a mis tres mujeres”. *El Tiempo* (Bogotá, 24/VI/2001)].

da persoa, como si indicamos para *monogamia*, xa que apenas documentamos casos que xustificuen este uso.⁴³ Ademais, non parece probable que unha persoa poida prever con exactitude o número de relacións afectivo-sexuais simultáneas nas que desexaría estar involucrada con anterioridade a atoparse nesta situación. Con todo, non descartamos que nun futuro se comece a empregar *bigamia* con este significado, de maneira que, chegado o momento, debería valorarse a pertinencia de formular a definición correspondente.

Para a voz *poligamia* son de aplicación algunhas das cuestións xa expostas para os termos anteriores. Así, por unha banda, convén indicar que, nas concordancias máis antigas que documentamos nos cónpora do galego, a poligamia é considerada un acto ilegal ou pecaminoso ou que require aceptación social:

E vosté moi cándido: ¿non ve vosté qu'as leises mesmas prohibindo a **poligamia** poñennos no caso de non poder cumprir con todas aquelas que se càn [...]. [Ángel Vázquez Taboada, *As noites n-o fogar. Coleución de lendas e contos morás* (1888); a través do TILG]

[...] adoptar o matrimonio son fundamentalmente dúas: a monogamía, cando son un esposo e unha esposa; e a **poligamia**, cando a pluralidade de esposos ou esposas está permitida pola colectividade. [Luís Humberto Busto Abella *et al.* *Noema. Iniciación á filosofía* (1983); a través do TILG]

A **poligamia** ten sido frecuente. E aínda hoxe se practica, non soio nos países onde, ao lado da mullere, se teñen concubinas, senón que de xeito ilegal ou pecaminoso, é ben frecuente nos países que se din monógamos [...]. [Antón Alonso Ríos, *Nidia* (1991); a través do TILG]

---

43 O único caso que documentamos atópase no CORPES: “Le confesé que en realidade yo era **bígamo**. Que ella formaba parte de la mitad de mi plan. Que debíamos buscar una tercera juntos” [Risto Mejide, *Urbrands. Construye tu marca personal como quien construye una ciudad*, (2014)].

Porén a nosa sociedade non acepta a poliandria, como tampouco a **poligamia**... [Antón Risco, *Tres situacións elementais* (1991); a través do CORGA]

No entanto, outras concordancias vinculan este tipo de relación con determinadas culturas ou credos. Así, nos contextos seguintes atopamos referencias a Mozambique, Chechenia e os Emiratos Árabes Unidos, e mencións á relixión musulmá:

Como se sabe o Corán é o Código Civil dos musulmá e a norma do seu ordenamento xurídico vixente a través dos séculos. Polo tanto o que determina e regula a súa conducta tanto relixiosa como civil. A cultura e relixión mahometanas ademiten a **poligamia** e o divorcio. [Manuel María, *O Correo Galego* (11/XI/2000); a través do CORGA]

O presidente de Chechenia, Ramzán Kadírov, pronunciouse a favor da poligamia no Cáucaso Norte, cuxa poboación é musulmá. “En Chechenia hai máis mulleres que homes, e todas elas deben ter unha familia. Os nosos costumes e a nosa relixión permiten a **poligamia**”, dixo [...]. [Axencia, *Galicia Hoxe* (8/IV/2009); a través do CORGA]

Por exemplo, un expicio que traballa en Emiratos Árabes Unidos pode casar cunha emiratí e visítala cando poida sen ter ningunha obrigaición, segundo Gelil, para quen este tipo de relacións é “correcta”. O Corán abre a porta de ter ata catro esposas, coa condición de que reciban un trato equitativo e poidan ser mantidas economicamente polo marido. A **poligamia** está permitida no islam, aínda que só para os homes. [Axencia, *Galicia Hoxe* (24/IV/2009); a través do CORGA]

Como se pode observar, os mesmos estereotipos que estaban presentes nos exemplos e definicións analizados das obras lexicográficas repítense nas concordancias dos córpora galegos; isto dá conta do arraigados que están na nosa sociedade. Lembramos tamén que as entradas lexicográficas esixían certo nivel de formalidade na relación, delimitando así o concepto a aqueles territorios e comunidades nos que pode darse legalmente esa situación. Adicionalmente, a

especificación do sexo dos participantes nos enunciados contribúe a perpetuar estereotipos de xénero, por exemplo, asumindo que polo xeral é o home o que ten varias esposas (véxanse a este respecto as definicións consignadas no TLFi [s.v. *polygame*] e no Larousse [s.v. *polygamie*]), ademais de invisibilizar as unións homosexuais (tal como se fai no Priberam [s.v. *poligamia*], Larousse [s.v. *polygamie*], Petit Robert [s.v. *polygame*], Treccani [s.v. *poligamia*] ou Zingarelli [s.v. *poligamia*]).

Nos córpora do galego non se rexistra a forma *poligamia* vinculada á orientación da persoa que tende a manter relacións afectivo-sexuais simultáneas con outras. No entanto, si se atopan casos nos que o adxectivo substantivado *polígamo, ma* semella utilizarse con este sentido.⁴⁴

O home, que é por natureza **polígamo**, atingue o celme máis xenuíno de espritoalidade e plenitude cando ama, por toda a súa vida, un soio ser. [Eduardo Moreiras, *Follas de vagar. Xornal* (1972); a través do TILG]

Polígamo teórico, desde o seu cedo casamento fixo contínuos plans de traición conxugal que nunca compriría, permanecendo fiel deica o fin dos seus días e sempre atado á sua dona e á factoría de coches con forma de automóvil. [Xoan Ignacio Taibo, *Pacífico Sul e outras narracións* (1980); a través do CORGA]

---

44 Noutras linguas atópanse contextos aínda máis claros para ilustrar o sema referido a esta orientación relacional. A modo de ilustración, achegamos dous exemplos, un en castelán e outro en portugués. No primeiro, extraído do CORPES, a narradora manifesta que a pesar de manter co seu marido unha relación monógama, este realmente desexaría practicar a poligamia: “Mi marido, si lo hubiera deseado, podría haber tenido hijos extramatrimoniales y haberlos traído a casa y yo no habría puesto ninguna objeción, pero en su verdadero interior Santiago Nvé era **polígamo** y ello entrañaba también que su concepción de la infidelidad no existía, por lo que la situación era, aunque no lo manifestara abiertamente, que no se conformaba con estar solo conmigo como esposa” [Guillermina Mekuy Mbá Obono, *Tres almas para un corazón* (2011)]. No segundo, tirado de Internet, o emisor confesa que, malia que no pasado se definía como polígamo, na actualidade considérase monógamo: “Desde pequeno fui **polígamo**. Sempre pensei que minha vida sexual seria múltipla. Também aí eu era machista: nunca imaginei uma mulher que se tornasse a única em minha vida” [Geraldo Mayrink, “Os caminhos de Sartre”, dispoñible en <https://geraldomayrink.com.br/memoria/os-caminhos-de-sartre/>].

O uso anterior non se recolle nas obras lexicográficas actuais, pero propoñemos incluílo tal como fixemos na entrada de *monogamia*. O artigo correspondente a *poligamia* quedaría, pois, redactado así:

poligamia:

1. ant. Situación da persoa que casou dúas ou máis veces. *A súa poligamia era ben coñecida, xa que casara varias veces tras enviuar.*
2. Situación da persoa que mantén dúas ou máis relacións afectivo-sexuais simultáneas. *Falounos da súa poligamia e de como coñeceu os seus maridos.*
3. Modelo de relación en que participan tres ou máis persoas, caracterizado pola existencia de dous ou máis vínculos afectivo-sexuais que un dos integrantes mantén simultaneamente cos outros. *A poligamia permite relacionarnos sentimentalmente con máis de dúas persoas á vez.*
4. Inclinação dunha persoa a relacionarse afectivo-sexualmente con dous ou máis individuos simultaneamente. *Acabei por aceptar a miña poligamia despois de varias relacións monógamas insatisfactorias.*

Na nosa proposta mantemos unha primeira acepción para o sentido recto, desusado hoxe en día e baseado na descodificación dos formantes gregos, que lembramos facía alusión á situación de quen casou dúas ou máis veces consecutivamente. A segunda acepción céntrase na situación de quen mantén varias relacións simultáneas. Parécenos necesario advertir de novo de que os vínculos deben contar con certa estabilidade, mais non o explicitamos na definición pola razón xa indicada no apartado referido a *monogamia*. Na terceira acepción, facemos referencia ao modelo relacional baseado na existencia de vínculos simultáneos con varias persoas, tanto se este posúe recoñecemento legal ou social —nessas sociedades das que daban conta os dicionarios analizados— coma se non —por exemplo, en sociedades como a nosa—. Na cuarta incorporamos un enunciado relativo á orientación das persoas que tenden a relacionarse de xeito simultáneo con varias ou que consideran que este é o seu ideal de relación, tal como se fixo na entrada correspondente

a *monogamia* e reflectindo así o uso rexistrado nos contextos reprodúcidos previamente. Por último, convén sinalar que, de forma análoga ás entradas de *monogamia* e *bigamia*, na nosa proposta empregamos os substantivos “persoa”, “integrante” e “individuo” e mais o indefinido “outro” para evitar explicitar o sexo dos suxeitos involucrados neste tipo de vínculos. Deste xeito, non restrinximos as definicións a unións heterosexuais.

En cambio, nos termos *poliandria* e *polixinia*, a especificación do sexo dos participantes si é necesaria, debido a que están integrados por formantes grecolatinos que aluden a un sexo concreto: ‘moitos homes’, no caso de *poliandria* e ‘moitas mulleres’, no caso de *polixinia*. Esta explicitación do sexo só afecta a parte das persoas implicadas nestes modelos de relación, porén as fontes lexicográficas describen os conceptos desde unha perspectiva heterosexual, especificando que é unha muller a que se relaciona con varios homes (poliandria) e que é un home o que se relaciona con varias mulleres (polixinia). Esta visión tamén se reflicte nos cónpora do galego. Vexamos primeiro o caso de *poliandria*:

A poligamía pode ser polixinía, matrimonio de un home con dúas ou máis mulleres, e **poliandría**, matrimonio de unha muller con dous ou máis homes. [Luís Humberto Busto Abella *et al.* *Noema. Iniciación á filosofía* (1983); a través do TILG]

O noso caso é diferente. Do que se trata é dunha muller compartida por dous homes. Se queres un neto caso de **poliandria**, aínda que non legalizada (como dicía André hai un chisco), como se deron en certas bisbarras do Tíbet e noutras civilizacións. [Antón Risco, *Tres situacións elementais* (1991); a través do CORGA]

E dos barcos que regularmente chegan dende Mauricio cargados de víveres. O que si perderon é o sistema social que os franceses instauraron na illa no século XIX. Que incluía unha curiosa forma de **poliandria**, na que unha muller cohabitaba con varios homes. [Eduardo Rolland, “Joao Galego: o descubridor das Illas dos Cargados Carallos”, *GCiencia. O portal da ciencia galega* (IV/2014); a través do CORGA]

Nestes exemplos tamén tende a vincularse o concepto, como ocorría nos casos xa analizados, con culturas que habitan territorios afastados ou exóticos, ao mencionar O Tíbet ou Mauricio, e a destacarse a súa falta de legalidade. Á marxe destas cuestións, documentamos un contexto no que se traspón, tal como sucedía con *poligamia*, o concepto á nosa sociedade para aludir á simultaneidade de varias relacións:

O xogo non lle permite comprender que con Nacho aparece unha nova forma de relación. A fórmula máis tradicional de convivencia aceptando a fidelidade e a monogamia. Lonxe da **poliandria** practicada por Martázul de modo compulsivo. [Xosé Antonio Perozo, *Martázul* (2001); a través do CORGA]

Logo de analizar os usos asociados a esta voz, propoñemos a seguinte redacción:

poliandria:

1. Situación da persoa que mantén relacións afectivo-sexuais simultáneas con dous ou máis homes. *Non coñecía a poliandria desa persoa e seica vive con tres homes.*
2. Modelo de relación en que participan tres ou máis persoas, caracterizado pola existencia de dous ou máis vínculos afectivo-sexuais que un dos integrantes mantén simultaneamente con dous ou máis homes. *A poliandria permítelles ter dous ou máis maridos.*

Na nosa proposta, a diferenza do que sucede coas definicións dos termos anteriores, non consideramos necesario incluír unha acepción para a sucesión de vínculos con varios homes pois, se ben no grego se rexistraba este sema xunto co referido á simultaneidade, as linguas modernas só adoptaron este último. Por tanto, as acepcións suxeridas reflicten o uso actual desta voz, asociado á simultaneidade nas relacións. A primeira delas alude á situación daquela persoa que ten vínculos con dous ou máis homes e, a segunda, ao modelo relacional que corresponde a esta situación. De maneira similar aos enunciados previos, nesta entrada empregamos os substantivos “persoa” e “integrante” e omitimos tanto a referencia ao

grao de estabilidade na relación coma a especificación que restrinxen o concepto a un tipo de sociedade concreta por tratarse dunha práctica que existe *de facto* en territorios nos que non está legal ou socialmente aceptada. Ao contrario das entradas *monogamia* e *poligamia*, esta carece dunha acepción referida á orientación, xa que non documentamos contextos con este uso. Ademais, tendo en conta que a poliandria é un subtipo de poligamia en que se especifica o sexo das persoas coas que se relaciona un individuo, esta explicitación no ideal de relación pode resultar, ao noso xuízo, innecesaria. Así, un individuo define, nun primeiro momento, a súa orientación sexual e, despois, se desexa involucrarse nunha única relación afectivo-sexual ou en varias, de xeito que a selección do tipo de poligamia xa estaría determinada polas escollas anteriores.

En canto á voz *polixinia*, como xa indicamos, os seus formantes fan referencia á existencia de varias mulleres, pero non indican o sexo da persoa con quen estas se relacionan. Esta forma non se rexistra apenas nos dicionarios, como xa apuntamos anteriormente, quizais debido a que é o tipo de poligamia co que estamos máis familiarizados, de modo que tendemos a identificar *poligamia* con *polixinia*, como de feito se indicaba nalgún repertorio. Tampouco parece ser habitual nos cónpora do galego, onde soamente atopamos un único exemplo:

A poligamia pode ser **polixinia**, matrimonio de un home con dúas ou máis mulleres, e poliandria, matrimonio de unha muller con dous ou máis homes. [Luís Humberto Busto Abella *et al.* *Noema. Iniciación á filosofía* (1983); a través do TILG]

Na nosa proposta ofrecemos a seguinte redacción:

polixinia:

1. Situación da persoa que mantén relacións afectivo-sexuais simultáneas con dúas ou máis mulleres. *Vivía en polixinia con cinco esposas.*
2. Modelo de relación en que participan tres ou máis persoas, caracterizado pola existencia de dous ou máis vínculos afectivo-sexuais que un dos integrantes mantén simultaneamente

con dúas ou máis mulleres. *A polixinia é o tipo de poligamia máis frecuente.*

Nesta entrada consignamos dous únicos significados: un referido á situación da persoa que mantén varias relacións simultáneas con mulleres e outro referido ao modelo relacional de quen se atopa nesa situación. Igual que nos termos xa analizados, recorreremos ao uso do substantivo “persoa” e “integrante”, prescindimos da referencia ao grao de estabilidade na relación e evitamos restrinxir o concepto a un tipo de sociedade concreta. Tampouco incluímos unha acepción para a sucesión de vínculos con varias mulleres dado que na análise etimolóxica do termo non rexistramos este significado nin atopamos contextos que reflectan este uso. Non incorporamos tampouco a acepción referida á orientación, pola mesma razón que achegamos para *poliandria*.

Antes de poñermos fin a este apartado, incluímos unha pequena recapitulación na que sintetizamos as principais achegas da nosa proposta de definición das voces *monogamia*, *bigamia*, *poligamia*, *poliandria* e *polixinia* destinada a dicionarios de lingua xeral. Deste modo, na redacción que ofrecemos intentamos reflectir non só os usos tradicionais, senón tamén as novas resignificacións adquiridas por estas formas. Os textos definitorios presentes nas obras lexicográficas analizadas caracterizábanse, ademais, por describir estes conceptos cunha perspectiva androcéntrica e heterocéntrica, e a ollos da sociedade actual isto xa non se percibe como correcto. No noso estudo defendemos unha intervención encamiñada a eliminar os estereotipos e prexuízos detectados neses artigos, xa que tanto o modo de relacionarnos as persoas coma as percepcións sociais e implicacións morais das prácticas sexuais e afectivas van mudando co tempo.

5. Conclusión

Se ben no territorio español só a monogamia ten recoñecemento legal, non constitúe o único modelo de relación afectivo-sexual que se atopa hoxe en día na nosa sociedade. Así, na actualidade empezan a ser frecuentes outros tipos de relación que permitan

axeitarse ás novas necesidades e desexos das persoas e satisfagan as súas inquiredanzas. Como consecuencia, nas nosas linguas apareceron recentemente neoloxismos como *poliamor* ou *non-monogamia* e os termos que designan modelos de relación tradicionais (*monogamia*, *bigamia*, *poligamia*, *poliandria* e *polixinia*) foron adquirindo novos trazos semánticos. Dado que unha das funcións primordiais dos dicionarios xerais é reflectir o uso actual das palabras, é imprescindible que se teña en conta a mudanza de significado destas últimas voces e que se actualicen as entradas correspondentes.

Adaptar as definicións existentes nos dicionarios ao momento actual esixe unha revisión integral destas, non só para incorporar as novas acepcións, senón tamén para detectar posibles inexactitudes e prexuízos. Neste sentido, o obxectivo esencial do presente traballo, formulado no apartado de presentación, foi facer patente, mediante a análise do tratamento lexicográfico que se lles concede aos termos relativos aos modelos de relación afectivo-sexual tradicionais nos principais dicionarios xerais do galego e doutras linguas próximas, a existencia nas definicións de referencias a datos de índole social, cultural, relixiosa ou moral que supoñen unha distorsión na descrición destes conceptos e que, por tanto, non plasman de maneira completa o uso actual destas voces.

Consideramos que logramos acadar este propósito no terceiro apartado, onde a revisión das definicións lexicográficas dos termos obxecto de estudo nos permitiu pór de manifesto a presenza nelas de varios nesgos. Así, por unha banda, na maior parte dos dicionarios analizados, os enunciados lexicográficos de *monogamia*, *bigamia*, *poligamia*, *poliandria* e *polixinia* atópanse redactados de tal maneira que neles quedan excluídas as unións de natureza homosexual, así como as relacións cun grao de formalidade menor que o que supón o matrimonio. Por outra banda, nos artigos lexicográficos de *monogamia*, *bigamia* e *poligamia* é habitual que as definicións se conciban dende o punto de vista do home e isto evidencia a existencia nelas dunha concepción androcéntrica da sociedade. Así mesmo, é común que se definan as voces *bigamia*, *poligamia* e *poliandria* como delitos e modelos de relación exóticos ou primitivos, posto que son descritas subxectivamente dende a perspectiva das sociedades occidentais.

Coa vontade de actualizar os enunciados lexicográficos dos termos anteriores e de depuralos dos estereotipos acabados de mencionar, no cuarto apartado do traballo ofrecemos unha proposta de definición para o galego que amosa os distintos significados cos que os falantes actuais empregan estas palabras. Na súa redacción intentouse acudir a substantivos como *persoa* e a pronomes como o relativo *quen* por non teren asociados os trazos ‘sexo masculino’ e ‘sexo feminino’. Ademais, elimináronse as referencias ao delito e ao exotismo e substituíronse as voces pertencentes ao campo asociativo do matrimonio por expresións como “relación afectivo-sexual”, que permiten dar conta de que hoxano estas formas de relacións tradicionais non supoñen necesariamente a existencia dun vínculo formal e legal.

Referencias bibliográficas

- BNF = Bibliothèque Nationale de France (1997). *Gallica* [web]. Paris: Bibliothèque Nationale de France. Dispoñible en <http://gallica.bnf.fr>
- Brown, Anna (2020). A profile of single Americans. *Pew Research Center*. 20/VIII/2020. Dispoñible en <https://www.pewresearch.org/social-trends/2020/08/20/a-profile-of-single-americans/>
- Cardoso, Daniel; Pascoal, Patricia M.; e Hertel Maiocchi, Francisco (2021). Defining Polyamory: A Thematic Analysis of Lay People’s Definitions. *Archives of Sexual Behavior*. 50(4), 1239-1252. <https://doi.org/10.1007/s10508-021-02002-y>
- Código Canónico = Igrexa Católica (1983). *Código de Derecho Canónico*. Dispoñible en https://www.vatican.va/archive/cod-iuris-canonici/cic_index_sp.html
- Código Civil = España. Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil. *Gaceta de Madrid*. 206 (25/VII/1889).
- Código Penal = España. Lei orgánica 10/1995, de 23 de novembro, do Código Penal. *Boletín Oficial del Estado*. 281 (24/XI/1995), 33987-34058.

- Demóstenes (1983). *Discursos privados*. Madrid: Gredos. Traducción e notas de José Manuel Colubi Falcó.
- Diderot, Denis e d'Alembert, Jean Le Rond, dir. (1751-1765). *Encyclopédie ou Dictionnaire raisonné des sciences, des arts et des métiers par une Société de gens de lettres*. Neufchâtel: Samuel Faulche & Compagnie.
- Emens, Elizabeth F. (2004). Monogamy's law: Compulsory monogamy and polyamorous existence. *New York University Review of Law & Social Change*. 29(2), 277-376. <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.506242>
- Engels, Friedrich (1999 [1884]). *El origen de la familia, la propiedad privada y el Estado*. México: Instituto Politécnico Nacional.
- Etxebarria, Lucía (2016). *Más peligroso es no amar. Poliamor y otras muchas formas de relación sexual y amorosa en el siglo XXI*. Barcelona: Aguilar.
- Fernández Lago, José, ed. (2021). *A Biblia*. 4ª edición. Vigo: Sociedade de Estudos, Publicacións e Traballos (SEPT).
- Goethe, Johann Wolfgang von (1809). *Die Wahlverwandtschaften: Ein Roman* [Elective Affinities]. Tübingen: Cotta'schen Buchhandlung.
- Google Books = *Google Books Digital Content Store*. <https://books.google.es/>
- Gosálvez, Patricia (2022). Los españoles ante el amor: monógamos e independientes. *El País*. 5/VI/2022. Disponible en <https://elpais.com/sociedad/2022-06-05/los-espanoles-ante-el-amor-monogamos-e-independientes.html>
- Ingoldsby, Bron B. (2006). Marital Structure. En: Bron B. Ingoldsby e Suzanna D. Smith, eds. *Families in global and multicultural perspective*. Thousand Oaks (California): Sage Publications, 99-112.
- Klesse, Christian (2006). Polyamory and its 'others': Contesting the Terms of Non-Monogamy. *Sexualities*. 9(5), 565-583. <https://doi.org/10.1177/1363460706069986>
- Kramer, Stephanie (2020). Polygamy is rare around the world and mostly confined to a few regions. *Pew Research Center*. 7/ XII/2020. Disponible en <https://www.pewresearch.org/fact-tank/2020/12/07/polygamy-is-rare-around-the-world-and-mostly-confined-to-a-few-regions/>

- Larson, Vicki (2017). Millennials are open to an age-old idea about marriage: that it should be temporary. *Quartz*. 10/IV/2017. Disponible en <https://qz.com/944536/til-when-ever-a-temporary-marriage-makes-more-sense-than-marriage-for-life/>
- Lázaro Guillamón, Carmen (2022). La monogamia como fundamento de las estructuras conyugales en los sistemas jurídicos occidentales: un aporte romanístico. *RIDROM, Revista Internacional de Derecho Romano*. 28, 275-394. <https://doi.org/10.17811/ridrom.1.28.2022.275-394>
- Lema París, Ánxela (2020). *Deconstruír o erotismo poético desde as non-monogamias. Estudo e relectura da poesía erótica galega e da súa recepción crítica na primeira década do século XXI*. Tese de doutoramento. Universidade da Coruña.
- Lema París, Ánxela (2022). Lann Hornscheidt, Desamarmos o capitalismo. O amor como acción política, Santiago de Compostela, Catro Ventos, 2022, 120 páxinas. *Revista Galega de Filoloxía*. 23, 190-193. <https://doi.org/10.17979/rgf.2022.23.0.9108>
- Murdock, George P. (1967). Ethnographic Atlas: A summary. *Ethnology*. 6, 109-236.
- Pieper, Marianne e Bauer, Robin (2005). Polyamory und Mono-Normativität: Ergebnisse einer empirischen Studie über nicht-monogame Lebensformen. En: L. Méritt, T. Bührmann e N. B. Schefzig, eds. *Mehr als eine Liebe: Polyamouröse Beziehungen*. Berlin: Orlanda, 59-70.
- Reich, Wilhelm (1978 [1936]). *La revolución sexual: Para una estructura de carácter autónoma del hombre*. Valencia: Ibérica.
- Rubel, Alicia N. e Burleigh, Tyler J. (2020). Counting polyamorists who count: Prevalence and definitions of an under-researched form of consensual nonmonogamy. *Sexualities*. 23 (1-2), 3-27. <https://doi.org/10.1177/1363460718779781>
- Stevens, Tori Elizabeth (2019). *The development and validation of the attitudes towards relationship orientation scale*. Tese de doutoramento. Oklahoma State University. Disponible en <https://shareok.org/handle/11244/323449>
- Vasallo, Brigitte (2018). *Pensamiento monógamo, terror poliamoroso*. Madrid: La Oveja Roja.

Vega Gutiérrez, Ana M.^a (1997). *La unidad del matrimonio y su tutela penal. Precedentes romanos y canónicos del delito de bigamia*. Granada: Comares.

Vernet, Juan, ed. (1996). *El Corán*. Barcelona: Planeta.

Dicionarios

Cambridge = *Cambridge Advanced Learner's Dictionary & Thesaurus*. Cambridge: Cambridge University Press. Disponible en <https://dictionary.cambridge.org/dictionary/english/>

Collins = *Collins Online Dictionary* (2007-). Glasgow: HarperCollins Publishers. Disponible en <https://www.collinsdictionary.com/dictionary/english>

DAF = Académie française (2024). *Dictionnaire de l'Académie Française*. 9^a ed. Disponible en <https://www.dictionnaire-academie.fr/>

DCECH = Corominas, Joan e Pascual, José Antonio (1980-1991). *Diccionario crítico etimológico castellano e hispánico*. Madrid: Gredos.

DELI = Cortelazzo, Manlio e Zolli, Paolo (1999). *Dizionario Etimologico della Lingua Italiana*. Bologna: Zanichelli.

DHLF = Rey, Alain, dir. (2011). *Dictionnaire historique de la langue française*. Paris: Le Robert.

DHLP = Houaiss, Antônio; Villar, Mauro de Salles; e Franco, Francisco Manoel de Mello, dirs. (2001). *Dicionário Houaiss da língua portuguesa*. Rio de Janeiro: Objetiva.

DIEC = Institut d'Estudis Catalans (2007). *Diccionari de la llengua catalana*. 2^a ed. Barcelona: Institut d'Estudis Catalans. Disponible en <https://dlc.iec.cat/>

DIGALEGO = *Diccionario de galego* (2004). Vigo: Ir Indo / Xunta de Galicia. Disponible en <https://digalego.xunta.gal/gl>

DLE = Real Academia Española (2014-2023). *Diccionario de la lengua española*. 23^a ed. [versión 23.6 en liña]. Disponible en <https://dle.rae.es/>

DLE-2001 = Real Academia Española (2001). *Diccionario de la lengua española*. 22^a ed. [en liña]. Disponible en <https://www.rae.es/drae2001/>

- DMLBS = British Academy (2012). *Dictionary of Medieval Latin from British Sources*. Dispoñible en <http://www.dmlbs.ox.ac.uk/web/welcome.html>
- DRAE-1992 = Real Academia Española (1992). *Diccionario de la lengua española*. 21ª ed. Madrid: Espasa Calpe.
- DRAE-1869 = Real Academia Española (1869). *Diccionario de la lengua española*. 11ª ed. Madrid: Manuel Rivadeneyra.
- DRAE-1780 = Real Academia Española (1780). *Diccionario de la lengua castellana*. 1ª ed. Madrid: Joaquín Ibarra.
- DRAG = González González, Manuel, dir. (2006-). *Diccionario da Real Academia Galega*. A Coruña: Real Academia Galega. Dispoñible en <https://academia.gal/diccionario>
- GDXL = Carballeira Anllo, Xosé M.ª, coord. (2009). *Gran Dicionario Xerais da lingua*. Vigo: Edicións Xerais de Galicia.
- Infopédia = *Dicionário infopédia da Língua Portuguesa* (2003-2024). Porto: Porto Editora. Dispoñible en <https://www.infopedia.pt/dicionarios>
- Larousse = *Dictionnaire de la langue française*. Paris: Larousse. Dispoñible en: <https://www.larousse.fr/dictionnaires/francais>
- De Mauro = De Mauro, Giovanni, dir. (2024). *Il Nuovo De Mauro*. Roma: Internazionale. Dispoñible en <https://dizionario.internazionale.it/>
- Michaelis = *Michaelis Dicionário Brasileiro da Língua Portuguesa* (2015). Editora Melhoramentos. Dispoñible en <https://michaelis.uol.com.br/moderno-portugues/>
- MLW = Bayerische Akademie der Wissenschaften: *Mittellateinisches Wörterbuch*. Trier: Universität Trier. Dispoñible en <https://woerterbuchnetz.de/#1>
- Online Etymology Dictionary* (2001-2024). Dispoñible en <https://www.etymonline.com/>
- Petit Robert = Rey-Debove, J. e Rey, Alain, dirs. (2011). *Le nouveau Petit Robert. Dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Paris: Le Robert.
- Priberam = *Dicionário Priberam da Língua Portuguesa* (2008-2021). Lisboa: Priberam. Dispoñible en <https://dicionario.priberam.org/>

TLFi = *Trésor de la Langue Française informatisé*. Nancy: ATILF - CNRS & Université de Lorraine. Disponible en <http://atilf.atilf.fr/>

Treccani = Bray, Massimo, dir. (2019). *Vocabolario on line*. Roma: Istituto della Enciclopedia Italiana. Disponible en <https://www.treccani.it/vocabolario/>

Webster = *Merriam-Webster.com Dictionary*. Springfield (MA): Merriam-Webster. Disponible en <https://www.merriam-webster.com/>

Zingarelli = VV. AA. (1986). *Il Nuovo Zingarelli. Vocabulario della lingua italiana di Nicola Zingarelli*. Bologna: Zanichelli.

Córpora

CNDHE = Real Academia Española (2013). *Corpus del Nuevo Diccionario Histórico del Español*. Madrid: Real Academia Española. Disponible en <https://apps.rae.es/CNDHE/view/inicioExterno.view>

CORDE = Real Academia Española: *Corpus Diacrónico del Español*. Madrid: Real Academia Española. Disponible en <http://corpus.rae.es/cordenet.html>

CORGA = Rojo, Guillermo e López Martínez, María Sol, dirs. (2001-). *Corpus de Referencia do Galego Actual*. Versión 4.0. Santiago de Compostela: Centro Ramón Piñeiro para a Investigación en Humanidades. Disponible en <https://corpus.cirp.es/corga>

CORPES = Real Academia Española: *Corpus del Español del Siglo XXI*. Madrid: Real Academia Española. Disponible en <https://www.rae.es/corpes/>

TILG = Santamarina, Antón, dir.; González Seoane, Ernesto e Álvarez de la Granja, María (1986-). *Tesouro Informatizado da Lingua Galega (TILG)*. Santiago de Compostela: Universidade de Santiago de Compostela / Instituto da Lingua Galega. <http://ilg.usc.es/TILG/>

Anexo 1

Exemplario 1

monógamo, ma: 3. adx. Que non casou máis dunha vez.
[DIGALEGO]

monógamo, ma: 2. adj. p. us. Casado una sola vez. U. t. c. s. [DLE]

monogàm, ma: 1. 2. adj. Que no s'ha casat sinó una sola vegada.
[DIEC]

monogame: adj. A. Vx. Qui n'a été marié qu'une seule fois. [TLFi]

monogamia: s. f. [...] In diritto canonico, lo stato di chi si è sposato una volta sola, che non è passato cioè a seconde nozze. [Treccani]

monogamia: s. f. 2. dir.can. condizione di chi ha contratto un solo matrimonio, cioè non è mai passato a seconde nozze. [De Mauro]

monogamy: noun 2 archaic: the practice of marrying only once during a lifetime. [Webster]

Exemplario 2

monogamia: substantivo feminino 1. Situación da persoa que está unida lexitimamente a un home ou a unha muller só. *Facia da súa monogamia unha forma de vida.* [DRAG]

monogamia: 1. f. Unión dun só home cunha soa muller.
[DIGALEGO]

monógamo, ma: adx. 2. Que está casado ou mantén relación sexual cunha única persoa. [GDXL]

monógamo, ma: 1. adx. Relativo ou pertencente á monogamia. 2. adx. Que mantén unha relación sexual só cunha persoa [sic]. Tm s. Frec referido a home. [DIGALEGO]

monógamo: adjetivo 1. que tem um só cónjuge. 2. que tem apenas um parceiro sexual em determinado período de tempo. [Infopédia]

monógamo: adjectivo e nome masculino 1. Que ou aquele que tem uma só esposa. [Priberam]

monógamo, ma: m. y f. Casado con una sola mujer. [DLE-2001]

monógamo, ma: 1. adj. Casado o emparejado con una sola persona. U. t. c. s. [DLE]

monogàm, ma: 1 / adj. [LC] [SO] [AN] Casat o aparellat amb una sola persona. [DIEC]

monogamie: nom féminin État d'une personne qui n'a qu'un seul conjoint, par opposition à Bigamie ou à Polygamie. [DAF]

monogamie: subst. fém. A. Union conjugale d'un seul homme avec une seule femme ou état d'un individu ayant un conjoint unique. [TLFi]

monogame: adj. Qui n'a qu'une seule femme, qu'un seul mari à la fois (opposé à *bigame, polygame*) ; qui pratique la monogamie. *Peuples monogames*. SUBST. *Un, une monogame*. [Petit Robert]

monogamia: s.f. 1. Unione matrimoniale di un solo uomo con una sola donna (in contrapp. a *bigamia, poligamia*); in antropologia, s'intende che tale unione sia ufficialmente o socialmente riconosciuta, e resta monogamica anche se vi sono più donne (amanti, concubine, ecc.) non riconosciute come mogli. [Treccani]

monogamia: s.f. 1. Vincolo coniugale che unisce un solo uomo a una sola donna: *da secoli in occidente vige la —*. [Zingarelli]

monogamia: s.f. 1. unione coniugale tra un solo uomo e una sola donna. [De Mauro]

monogamy: noun 1. 1 a: the state or practice of having only one sexual partner at a time. *Young couples who practice monogamy*. 1 b: the state or custom of being married to only one person at a time. [Webster]

monogamy: noun 1. the fact or custom of having a sexual relationship or marriage with only one other person at a time: *Her husband seemed to be incapable of monogamy and had affairs throughout their marriage*. [Cambridge]

Exemplario 3

monogamia: substantivo feminino 2. Réxime xurídico e familiar no que un home ou unha muller non poden ter simultaneamente máis dun cónxuxe. *A monogamia é habitual na sociedade occidental.* [DRAG]

monogamia: s. f. 2. Réxime familiar baseado na parella formada por un só home e unha soa muller. [GDXL]

monogamia: nome feminino 2. ANTROPOLOGIA organización familiar em que uma pessoa tem apenas um cónjuge. [Infopédia]

monogamia: s. f. 1. Sistema ou costume que, durante a vigência do casamento, impõe ao homem ter uma única esposa, e à mulher ter um único marido. [Michaelis]

monogamia: s.f. 1. regime ou costume em que é imposto ao homem ou à mulher ter apenas um cónjuge, enquanto se mantiver vigente o seu casamento. [DHLP]

monogamia: 2. f. Régimen familiar que no admite la pluralidad de cónyuges. [DLE]

monogamie: nom féminin. Système dans lequel l'homme ne peut être simultanément l'époux de plus d'une femme et la femme l'épouse de plus d'un homme. (La monogamie s'oppose à la fois à la polygynie et à la polyandrie, l'un et l'autre étant les deux systèmes qui réalisent la polygamie.) [Larousse]

monogamie: subst. fém. B. *Spécialement 1. DR.* Régime juridique en vertu duquel un homme ou une femme ne peut avoir plusieurs conjoints en même temps. *La monogamie est de règle dans quelques tribus primitives* (LOWIE, Anthropol. cult., trad. par E. Métraux, 1936, p.268). [TLFi]

monogamie: n. f. Régime juridique en vertu duquel un homme ou une femme ne peut avoir plusieurs conjoints en même temps. *«toutes les civilisations supérieures ont tendu à la monogamie»* Bourget. [Petit Robert]

monogamy: noun 1 b: the state or custom of being married to only one person at a time. [Webster]

monogamy: uncountable noun 2. Monogamy is the state or custom of being married to only one person at a particular time. *In many non-Western societies, however, monogamy has never dominated.* [Collins]

monogamy: noun 1. the fact or custom of having a sexual relationship or marriage with only one other person at a time: *Her husband seemed to be incapable of monogamy and had affairs throughout their marriage.* [Cambridge]

Exemplario 4

bigamia: 2. f. [DER] Segundas nupcias, unha vez desaparecido o primeiro vínculo matrimonial. [DIGALEGO]

bigamo: adj.s.m. 2. DIR. CAN. que ou quem é casado em segundas nupcias ou desposou uma viúva. [DHLP]

bigamia: f. 2. Der. Segundo matrimonio que contrae el que sobrevive de los dos consortes. [DRAE-1992]

bigamo, ma: 3. adj. p. us. Casado con quien ha enviudado. U. t. c. s. [DLE]

bigam, ma: 2 1 adj. i m. i f. [LC] [DR] En dret canònic, casat en segones núpcies. 2 2 adj. i m. i f. [LC] [DR] Casat amb una vídua o amb un vidu. [DIEC]

bigamie: nom féminin. Marque de domaine : droit canon. *Bigamie successive* (vieilli), remariage après décès du conjoint. [DAF]

bigamie: subst. fém. **A.**— *DR. CANON. 1.* Second mariage après un veuvage ou mariage en premières nocés avec une veuve. [TLFi]

bigamia: s. f. Con altro senso, nel linguaggio eccles. e in diritto canonico, *b. successiva*, le seconde nozze. [Treccani]

bigamo: A s. m. (f. -a) †Chi legittimamente ha ripreso moglie. [Zingarelli]

Exemplario 5

bigamia: substantivo feminino. Estado de quen está unido en matrimonio con dúas persoas a un tempo. *A bigamia non está permitida no noso país.* [DRAG]

bigamia: s. f. Estado de quen está casado con dúas persoas ó mesmo tempo. [GDXL]

bigamia: 1. f [DER] Estado da persoa unida matrimonialmente a outras dúas persoas ao mesmo tempo. [DIGALEGO]

bigamo, ma: adxectivo. Que se atopa en situación de bigamia. *Acusárono de bigamo.* Tamén substantivo *O avogado defensor do bigamo solicitou a suspensión da audiencia.* [DRAG]

bigamo, ma: adx. e s. Persoa que está casada con outras dúas ó mesmo tempo. 2. Persoa que casou por segunda vez sen disolver o matrimonio anterior. [GDXL]

bigamia: nome feminino. Estado de quem está casado simultaneamente com duas pessoas. [Infopédia]

bigamia: nome feminino. Estado de quem tem ao mesmo tempo dois consortes. [Priberam]

bigamia: s. f. Estado em que, ainda presa ao vínculo conjugal anterior, uma pessoa realiza um novo casamento. [Michaelis]

bigamia: s. f. 1 realização de novo casamento, sem que se tenha dissolvido o anterior. [Constitui crime se confirmada a existência anterior de casamento válido.] [DHLP]

bigamo: adj.s.m. que ou aquele que tem dois cônjuges simultaneamente. [DHLP]

bigamo, ma: 1. adj. Casado con dos personas a la vez. U. t. c. s. [DLE]

bigam, ma: 1 1 adj. i m. i f. [DR] [AN] Que està casat amb dues persones simultàniament. 1 2 adj. i m. i f. [LC] [DR] Que ha contret un segon matrimoni no estant legalment dissolt el primer. [DIEC]

bigamie: nom féminin. État d'une personne qui contracte un second mariage alors que le précédent n'est pas dissous. (En France, la bigamie est un délit, et le second mariage est entaché de nullité absolue.) [Larousse]

bigamie: nom féminin. Situation d'une personne qui contracte un second mariage alors que le premier n'est pas dissous. *La bigamie est un délit. Il fut accusé de bigamie.* [DAF]

bigamie: subst. fém. B.— *DR. CIVIL.* État de celui qui a deux femmes légitimes en même temps. *Être accusé de bigamie ; crime de bigamie.* —*Rare.* [En parlant d'une femme qui a deux époux]. —*P. ext.* Homme marié qui a une concubine. [TLFi]

bigamie: n. f. Dans les sociétés occidentales, Situation d'une personne ayant contracté un second mariage sans qu'il y ait dissolution du premier. [Petit Robert]

bigame: adjectif et nom. Qui est marié à deux personnes en même temps. [Larousse]

bigame: adj. masc. et subst. masc. B.— *DR. CIVIL.* 1. Qui a deux femmes légitimes en même temps. 2. Celui qui, en trompant l'état civil, a deux épouses simultanées. —*P. ext.* Homme marié vivant avec une concubine. [TLFi]

bigame: adj. et n. Qui est marié à deux personnes en même temps. *Il est bigame. Une bigame.* [Petit Robert]

bigame: adjectif. Qui est marié en même temps à deux personnes. *Elle est bigame.* Subst. *Autrefois, les bigames étaient punis de mort.* Marque de domaine : droit canon. Personne qui, étant déjà mariée valablement, a contracté une autre union, même purement civile, du vivant de son conjoint. [DAF]

bigamia: s. f. L'essere bigamo, l'avere contemporaneamente due mogli, o due mariti, come reato di chi (uomo o donna), essendo già legato in matrimonio, ne contrae un altro, o di chi, non essendo coniugato, contrae matrimonio con persona già legata dal matrimonio. [Treccani]

bigamo: A s.m. (f. -a) 1. (dir.) Secondo l'ordinamento civile chi, già coniuogato, contrae un altro matrimonio avente effetti civili o, non coniuogato, contrae matrimonio avente effetti civili con persona già coniuogata. | Secondo l'ordinamento canonico, chi, legato da matrimonio religioso, ne contrae un segundo anche solo con rito civile. 2. Correntemente, chi ha due mogli. B anche agg. *Uomo* -. [Zingarelli]

bigamy: noun law: the act of entering into a marriage with one person while still legally married to another - *was accused of bigamy*. [Webster]

bigamous: adjective A bigamous marriage is one in which one of the partners is already legally married to someone else. [Collins]

bigamous: adjective married to someone while already legally married to someone else, or used to describe a relationship involving someone like this: *She wasn't ready to tell the story of her bigamous husband. A bigamous marriage*. [Cambridge]

Exemplario 6

bigamia: 3 f [DER] Delito que consiste en contraer un segundo ou ulterior matrimonio sen estar legalmente disolto o anterior. [DIGALEGO]

bigamia: s.f. 1 (dir.) Reato comesso dal bigamo. [Treccani]

bigamy: noun the crime of marrying a person while already legally married to someone else: *In court, he admitted that he had committed bigamy*. [Cambridge]

bigamous: adjective 1: guilty of bigamy - *a bigamous man*. [Webster]

Exemplario 7

poligamia: s.f. Hoy se toma por el estado del que sucesivamente ha tenido varias mugeres. [DRAE-1780]

polígamo: s.m. El que tiene á un tiempo muchas mugeres, ó sucesivamente las ha tenido. [DRAE-1780]

polígamo, ma: 2. adj. p. us. Casado sucesivamente varias veces. U. t. c. s. [DLE]

Exemplario 8

poligamia: substantivo feminino 1. Situación da persoa que está unida a varias do sexo oposto ao mesmo tempo [...]. [DRAG]

poligamia: s.f. 1. Unión conxugal dunha persoa con dúas ou máis ó mesmo tempo [pode ser bigamia, poliandria ou polixinia]. [GDXL]

poligamia: 2. f Unión matrimonial dun individuo con dous ou máis individuos doutro sexo. [DIGALEGO]

polígamo, ma: adx. 2. Que presenta poligamia. Tamén substantivo [persoa]. *Acusárono de polígamo.* [DRAG]

polígamo, ma: 1. adx. Que practica a poligamia. 2. Que mantén relacións sexuais con máis dunha persoa nun mesmo período de tempo. Tm s. [DIGALEGO]

poligamia: nome feminino 1. Multiplicidade simultânea de mulheres para um marido ou de maridos para uma mulher (neste caso diz-se antes poliandria). [Priberam]

poligamia: s.f. 1. união conjugal de uma pessoa com varias outras. [DHLP]

polígamo: adj.s.m. 1 diz-se de ou persoa casada com mais de um cónjuge. [DHLP]

polígamo: adj 2 Antrop Que tem mais de um cónjuge simultaneamente. *Em alguns países da África, muitos homens são polígamos.* [Michaelis]

poligamia: s.f. El estado de un hombre casado con muchas mugeres á un tiempo, como en lo antiguo se permitía, y lo usan los infieles. [DRAE-1780]

polígamo, ma: 1. adj. Dicho de una persona: Casada o emparejada con varias personas a la vez. U. t. c. s. [DLE]

polygamie: nom féminin État d'un homme ou d'une femme qui a plusieurs conjoints, par opposition à *Monogamie* ou, couramment, à *Bigamie* [...]. [DAF]

polygamie: nom féminin 1. Fait d'être marié à plusieurs conjoints, soit pour un homme (*polygynie*), soit pour une femme (*polyandrie*) [...]. (En France, la polygamie est un délit puni par la loi.) 2. Fait, pour un homme, d'être marié simultanément à plusieurs femmes. [Larousse]

polygame: adjectif et nom 1. Se dit d'une personne (homme ou femme) mariée simultanément à plusieurs femmes, à plusieurs hommes. [Larousse]

polygame: adj. A.— 1. [En parlant d'un homme ou, plus rarement, d'une femme] Que des liens légitimes unissent à deux ou plusieurs conjoints vivants. *Le mahométan polygame peuple son paradis de femmes* (MAUPASS., *Contes et nouv.*, t.2, Lég. Mt St-Michel, 1882, p.1253).

Rem. Dans ce sens, pour qualifier une femme, on emploie plus couramment *polyandre*.

— *Empl. subst. Signe de richesse chez les polygames, donc de convoitise, elle [la femme] ne pouvait être mieux protégée chez les musulmans que par le port du voile et le confinement* (*Tiers Monde*, 1956, p.145). [TLFi]

polygame: n. et adj. DIDACT. 1. Homme uni à plusieurs femmes, femme unie à plusieurs hommes à la fois, en vertu de liens légitimes. *Un, une polygame.* — adj. *Musulman, mormon polygame. Tibétaine polygame.* [Petit Robert]

poligamia: s. f. 1. In antropologia sociale, unione matrimoniale plurima sia di un uomo con più donne (*poliginia*), sia di più uomini con una donna (*poliandria*). [Treccani]

poligamia: s.f. 1. Unione coniugale di un uomo con più donne o di una donna con più uomini. [Zingarelli]

polygamy: noun 1. marriage in which a spouse of either sex may have more than one mate at the same time. [Webster]

polygamy: uncountable noun the fact or custom of being married to more than one person at the same time. [Cambridge]

polygamous: adjective married to more than one person at the same time, or relating to this practice. [Cambridge]

Exemplario 9

poligamia: substantivo feminino 1. [...] así como o réxime xurídico e familiar que permite e reconece esta unión. *Nalgúns pobos aínda está vixente a poligamia. Na nosa sociedade a poligamia é un delito.* [DRAG]

poligamia: nome feminino 1. sistema de organización familiar em que uma pessoa tem varios cônjuges ao mesmo tempo. [Infopédia]

poligamia: s.f. 2 SOC costume socialmente aceito em certas sociedades que permite esse tipo de unión. [DHLP]

poligamia: 1 Antrop Forma de casamento em que uma pessoa tem varios cônjuges ao mesmo tempo: *A poligamia faz parte de algumas culturas na África.* [Michaelis]

poligamia: 2. f. Régimen familiar en que se permite, generalmente al varón, la pluralidad de cónyuges. [DLE]

polygamie: nom féminin [...] mode d'organisation sociale reconnaissant la légitimité d'unions multiples, généralement d'un homme avec plusieurs femmes. *La polygamie, reconnue par certaines religions, fréquente dans plusieurs pays d'Asie et d'Afrique, est condamnée par la loi française. Les mormons pratiquent la polygamie.* [DAF]

polygamie: nom féminin 1. [...] organisation sociale légitimant de telles unions. (En France, la polygamie est un délit puni par la loi.) [Larousse]

polygamie: subst. fém. A.— Forme de régime matrimonial qui permet à un époux d'avoir simultanément plusieurs femmes (*polygynie*) ou, plus rarement, à une épouse d'avoir simultanément plusieurs maris (*polyandrie*). Anton. *monogamie*. [*Chez les Indiens de la côte du Pacifique*] la polygamie était relativement rare, mais elle était permise aux hommes de haut rang (PAGE, *Dern. peuples primit.*, 1941, p. 114). La polygamie africaine se continue, chez les descendants d'esclaves, sous la forme de la multiplicité des amantes, chacune vivant dans un quartier différent (*Traité sociol.*, 1968, p. 329). [TLFi]

polygamie: n. f. [...] organisation sociale reconnaissant les unions légitimes multiples et simultanées. *En France, la polygamie est punie par le Code pénal*. [Petit Robert]

polygamy: uncountable noun Polygamy is the custom in some societies in which someone can be legally married to more than one person at the same time. [Collins]

polygamous: adjective In a polygamous society, people can be legally married to more than one person at the same time. *There is growing concern that wives in polygamous marriages are unaware that they have no legal rights*. [Collins]

Exemplario 10

poliandria: substantivo feminino 1. Estado da muller casada legalmente con varios homes ao mesmo tempo. *A poliandria circunscribese á zona do Tíbet e á rexión meridional da India*. [DRAG]

poliandria: s.f. 1 estado de uma mulher casada simultaneamente com vários homens. [DHLP]

poliandra: adjetivo, nome feminino que ou mulher que tem mais de um marido, ao mesmo tempo. [Infopédia]

poliandra: adjectivo feminino Que tem mais de um marido ao mesmo tempo. [Priberam]

poliandria: 1. f. Estado de la mujer casada simultáneamente con dos o más hombres. [DLE]

polyandrie: nom féminin État d'une femme mariée à plusieurs hommes [...]. [DAF]

polyandrie: nom féminin 1. Cas particulier de la polygamie, dans lequel une femme peut avoir plusieurs maris. Synonymes: *bigamie*, *polygamie*. [Larousse]

polyandrie: n. f. DIDACT. 1. Le fait pour une femme d'avoir simultanément plusieurs maris. [Petit Robert]

polyandre: adjectif Qui a plusieurs époux. *Une femme polyandre*. Par métonymie. *Les sociétés polyandres des îles Marquises*. [DAF]

polyandre: adj. Se dit d'une femme qui a plusieurs maris en même temps. [Larousse]

polyandre: adj. DIDACT. 1. Qui a plusieurs maris simultanément. *Femme polyandre*. [Petit Robert]

polyandry: noun the state or practice of having more than one husband or male mate at one time. [Webster]

polyandry: noun 1. the practice or condition of being married to more than one husband at the same time. [Collins]

Exemplario 11

poliandria: s.f. 1. Sistema matrimonial poligámico no que unha muller pode ter legalmente varios maridos. [GDXL]

poliandria: 1. f [ETN] Sistema matrimonial poligámico segundo o que unha mesma muller pode unirse legalmente con máis dun home. [DIGALEGO]

poliandria: nome feminino 1. tipo de organización familiar em que a muller tem vários maridos ao mesmo tempo, geralmente o irmão ou irmãos do primeiro marido. [Infopédia]

poliandria: sf 2 SOCIOL Forma de matrimônio de uma mulher com vários homens. [Michaelis]

poliàndria: 1 f. [AN] [LC] Unió matrimonial d'una dona amb més d'un home simultàniament. [DIEC]

polyandrie: nom féminin mode d'organisation sociale reconnaissant cet état. *La polyandrie est un cas particulier de la polygamie.* [DAF]

polyandrie: subst. fém. A.— *SOCIOLOGIA, ANTHROPOLOGIA.* Forme de régime matrimonial qui permet l'union légitime d'une femme avec plusieurs hommes. *Synon. polygamie. Les sociétés commencent par la polygamie et finissent par la polyandrie... L'homme baise et la femme monte; c'est fatal!* (GONCOURT, *Ch. Demailly*, 1860, p. 200). *Quant à la polyandrie, elle s'établit dans des pays misérables comme le Thibet, où plusieurs hommes doivent unir leurs forces pour nourrir une femme et sa progéniture* (MAUROIS, *Sil. Bramble*, 1918, p. 127). V. *polygamie* ex. 1: *La polyandrie est très rare en tant qu'institution établie. Beaucoup de tribus primitives permettent, il est vrai, à la femme d'avoir des relations sexuelles avec plus d'un homme. Mais cela implique uniquement la pluralité des rapports sexuels et non le mariage plural.* LOWIE, *Anthropol. cult.*, trad. par E. Métraux, 1936, p. 269. — *P. anal., rare.* Situation d'une femme qui a plusieurs amants. [TLFi]

poliandria: s. f. 1. In antropologia sociale, struttura matrimoniale e familiare plurima, formata dall'unione, socialmente riconosciuta e pertanto legittima, di una donna con più uomini, tradizionale soprattutto tra alcuni gruppi tibetani (Nyinba, del Nepal) e dell'India (Toda): *p. adelfica o fraterna*, il caso più diffuso di poliandria che si ha quando i mariti di una donna sono tra loro fratelli; *p. poliginica*, quella in cui, in caso di sterilità della donna, l'unione poliandrica viene estesa ad altra donna che viene associata alla prima sposa come «con-moglie». Per estens., il termine è usato anche con riferimento a situazioni occasionali e illegittime. [Treccani]

poliandria: (2) s.f. Istituzione sociale per cui una donna ha contemporaneamente più mariti. [Zingarelli]

polyandry: noun the state or practice of having more than one husband or male mate at one time. [Webster]

polyandry: noun 1. the practice or condition of being married to more than one husband at the same time. [Collins]

polyandry: noun SOCIAL SCIENCE the practice of having more than one husband or permanent male sexual partner at the same time. [Cambridge]

Exemplario 12

poliginia: nome feminino 2. Estado de um homem que está casado com muitas mulheres. [Priberam]

poliginia: sf 1 Sociol Condição de um homem casado com diversas mulheres simultaneamente. [Michaelis]

poliginia: s.f. 1 estado de um homem casado simultaneamente com várias mulheres. [DHLP]

polygynie: subst. fém., dér. « Fait, pour un homme, de prendre plusieurs épouses, conformément à une règle sociale ». *Le mariage plural avec une femme et sa fille d'un autre lit, forme de polygynie habituellement associée au mariage matrilatéral avec filiation matrilinéaire* (LÉVI-STRAUSS, *Anthropol. struct.*, 1958, p. 137). *Polygynie sororale. Beaucoup de tribus allèguent en faveur de la polygynie sororale le fait que les épouses d'un homme ne se querellent jamais si elles sont sœurs* (LOWIE, *Anthropol. cult.*, 1936, p. 276). [TLFi, s.v. -gyne]

polygyny: noun the state or practice of having more than one wife or female mate at a time. [Webster]

polygyny: noun 1. the practice or condition of being married to more than one wife at the same time. [Collins]

Exemplario 13

polixinia: s.f. 1. Sistema de matrimonio polígamo polo cal unha persoa pode estar casada con varias simultaneamente. [GDXL]

polixinia: 2. f Sistema matrimonial poligámico polo que un home pode unirse legalmente a máis dunha muller. [DIGALEGO]

poliginia: nome feminino 2. tipo de organización familiar em que o marido pode ter, legalmente, várias esposas. [Infopédia]

poliginia: sf 2 Antrop, Etnol Costume ou regra que legitima essa prática. [...] **Poliginia sororal**, Antrop, Etnol: Costume que considera legítimo o casamento de um homem com mulheres que sejam irmãs. [Michaelis]

poliginia: 1. f. Régimen familiar en el que el hombre tiene varias esposas al mismo tiempo. [DLE]

poligínia: f. [AN] [ZOA] Unió matrimonial d'un home amb més d'una dona simultàniament. [DIEC]

polygynie: nom féminin 1. Cas particulier de la polygamie, dans lequel un homme peut avoir plusieurs épouses. [Larousse]

polygynie: subst. fém. Régime matrimonial qui admet l'union simultanée d'un homme avec plusieurs femmes. Synon. usuel *polygamie*. *À l'origine, la polygynie n'est pas plus due à la sensualité masculine qu'elle n'est considérée comme dégradante pour les femmes* (LOWIE, *Anthropol. cult.*, trad. par É. Métraux, 1936, p. 268). V. *polygamie* ex. 1. **Rem.** Pour un autre sens, v. *infra* I A 16. **polygyne**: adj., dér. Qui pratique la polygynie. *Communauté polygyne. S'il y a une douzaine de clans, un homme peut se marier dans l'un des onze autres groupes, et chez les peuplades polygyne, il prend femme dans plusieurs clans à la fois* (LOWIE, *Anthropol. cult.*, trad. par É. Métraux, 1936, p. 286). [TLFi, s.v. *poly-*]

poliginia: s. f. 1. In antropologia sociale, unione matrimoniale plurima di un uomo con due o più donne, riconosciuta quale istituzione sociale legittima in diverse culture; in molte società dove vige la poliginia ogni sposa, o «con-moglie», costituisce, insieme con la propria prole, un gruppo sociale ed economico distinto, da molti considerato la configurazione minima di famiglia nucleare. [Treccani]

poliginia: s.f. 1. (etnol.) Istituzione sociale per cui un uomo ha contemporaneamente più mogli. [Zingarelli]

poliginico: agg. Attinente alla poliginia, che pratica la poliginia: *società, tribù poliginica*. [Treccani]

polygyny: noun the state or practice of having more than one wife or female mate at a time. [Webster]

polygyny: noun 1. the practice or condition of being married to more than one wife at the same time. [Collins]

polygyny: noun SOCIAL SCIENCE the practice of having more than one wife or permanent female sexual partner at the same time. [Cambridge]